132
April 2021

DISKULOGEN

Disgen 2021 • Släktforska i Danmark • Backup med förhinder • Blev tokig efter ett slag i huvudet • Dis ekonomi • Laga skifteshandlingar • Få ut mer av ditt DNA-resultat • Verksamhetsberättelse • Julbord via Zoom • Illa känd piga med oäkta tvillingar • Danska källor i Disgen

DIS
Vi gör din släktforskning enklare.

Innehåll

Ledaren 3

Kort & Gott 4

Backup med förhinder 5

Dis ekonomi 6

Verksamhetsberättelse 2020 7

Tokig efter ett slag i huvudet 8

Julbord via Zoom 10

Illa känd piga med oäkta barn 11

Släktforska i Danmark 14

Danska källor i Disgen 16

DNA-krönika 18

Få ut mer av DNA-resultatet 22

Laga skifteshandlingar 28

Disgen 2021 32

Insändare 35

Nya böcker 37

Avlidna Dis-medlemmar 38

Dis medlemsbutik 39

Funktionärer 40

Regionföreningarna 42

Respektera upphovsrätten. Eftertryck av bild och text endast efter redaktionens eller upphovsmakarens godkännande.

OMSLAGSBILDEN: ©Rustic/Shutterstock.com

Ledaren

Dis årsmöte på distans gav nytt deltagarrekord, cirka 240 närvarande som mest, och allt gick överraskande smidigt såvitt jag kunde se och det hoppas jag alla deltagare tyckte också. På ett ”vanligt” årsmöte har vi 100 åhörare på föredraget och 70 deltagare på själva mötet, men nu blev det tydligt att om man kan delta på årsmötet utan att behöva resa så blir det fler deltagare.

Rena distansmöten blir kanske lite tråkigt i längden men hybridmöten, alltså där man kan vara med både på plats och på distans, blir säkert en självklarhet i framtiden.

Efter årsmötet visade Håkan Johansson det pågående arbetet med Dispos, som ser mycket lovande ut men ännu inte är klart. Därefter visade Christer Gustavsson nya Disgen 2021, och Björn Johansson fyllde på med nyheter i kartfunktionen. Disgen 2021 har i skrivande stund gjorts tillgängligt för funktionärer i föreningen och blir allmänt tillgängligt för alla medlemmar om ett par veckor, kanske ungefär när Diskulogen kommer i den fysiska brevlådan.

Till avdelningen inställda möten kommer nu också årets Släktforskardagar som skulle ha hållits i Göteborg i augusti. Men i år blir det (verkar det som) inte inställt utan det blir någon typ av virtuell mässa ett par veckor senare, den 11–12 september. Det är tråkigt givetvis – men vi får öva oss på virtuella mässor. Det blir i alla fall en lägre kostnad för föreningen.

Det är inte så ofta jag tar mig tid att släktforska på riktigt men häromdagen gjorde jag en sökning i ArkivDigitals register och fick faktiskt napp på en person som jag letat efter av och till under tio år. Det var i det register som Nyköping-Oxelösunds Släktforskarförening hade upprättat och gjort tillgängligt via ArkivDigital. Hade jag inte kunnat använda registret den vägen hade jag nog aldrig letat där. Ja, sedan hade jag att göra några timmar!

Min poäng är att det är värt att söka i register, lite då och då, efter de där filurerna man letat efter så länge, för ett tu tre har det tillkommit något och man kanske får en ledtråd eller rentav ordentligt napp. Det gäller ju inte minst vårt eget Disbyt – gör några sökningar och se om det hänt något, eller ännu bättre, skicka in ett nytt utdrag så gör våra flitiga ombud matchningsarbetet åt dig och du kan enkelt läsa resultatet i träfflistorna du får.

Daniel Berglund
Ordförande

Diskulogen med Släktforskarnytt är medlemstidningen för Föreningen Dis: Föreningen för datorhjälp i släktforskningen.

KONTAKT & AVGIFT
Föreningen Dis
Gamla Linköping
582 46 Linköping
Telefon: 013-149 043
dis@dis.se, www.dis.se
Medlemsavgift:
190 kr per kalenderår.
Familjemedlem:
95 kr per kalenderår.

KANSLI & FORSKARSTUGA
Hovslagaregatan 3
Gamla Linköping
Öppet måndag–torsdag kl 9–16.
Kansliet har lunchstängt kl 12–13.
Telefontid:
Måndag–torsdag kl 9–15.
Ring gärna innan besök!

KANSLISTER
Marie Andersson
Helena Carlsson

REDAKTÖR
Anna Linder,
diskulogen@dis.se
Burliden 7, 937 92 Burträsk
070-2294804

ANNONSERING
Kontakta redaktör
Anna Linder

ANSVARIG UTGIVARE
Daniel Berglund

LÖSNUMMERPRIS: 30 kr

TRYCKT UPPLAGA:
18 850 exemplar

ISSN: 1101-3826

UTGIVNING: 4 gånger per år

TRYCK: Sandvikens Tryckeri

Bli medlem via Dis webbshop, shop.dis.se, eller kontakta Dis kansli.
Adressändring anmäls via vår självservice, www.dis.se/adress, eller till Dis kansli.
Information om hur Dis hanterar dina personuppgifter hittar du på www.dis.se/personuppgifter.

Kort & Gott

Kvinnlig rösträtt 100 år

Den 21 januari 1921 togs det bekräftande beslutet för allmän och lika rösträtt. På hösten hölls det första riksdagsvalet där kvinnor var såväl röstberättigade som valbara. Elisabeth Tamm, Nelly Thüring, Bertha Wellin, Kerstin Hesselgren och Agda Östlund var de fem kvinnor som då valdes in i riksdagen.

www. demokrati100.se

Wikipedia 20 år

Wikipedia startade den 14 januari 2001 och är nu världens största fria uppslagsverk online. Det finns fler än 55 miljoner artiklar på över 300 språk som skapats av över 280 000 volontärer. Wikipedia strävar efter att att alla människor ska kunna ta del av vår gemensamma kunskap.

www. wikimediafoundation.org

Många bilder till en pdf

Det finns en inbyggd funktion i Windows 10 för att enkelt samla många bilder i en pdf. Det är bara att se till att bilderna finns samlade i önskad ordning i en mapp i Utforskaren, högerklicka och välja Skriv ut och kontrollera att vald skrivare är Microsoft Print to PDF och sedan välja Skriv ut.

www. idg.se

Fördjupa din kunskap med böcker

Sveriges Släktforskarförbund har genom åren givit ut en lång rad böcker i varierande ämnen. Vi hör numera mest talas om DNA-böckerna men förbundet har en stor produktion. Det är böcker i flera olika serier: årsboken, handböcker, forskning i Norden, skriftserien men också fristående böcker. I Dis webbshop finns en del av böckerna, annars kan du som Dis-medlem handla direkt i Släktforskarförbundets webbshop Rötterbokhandeln.

Släktforskarförbundet har nu givit ut 21 böcker i handbokserien, varav två har gått ur sortimentet (den första Emigrantforska, nummer 1 i serien och Släktforska med kartor, nummer 3 i serien). Handböckerna är fördjupningar i olika ämnen, alltifrån textläsning eller mantalslängder till valloner respektive samer.

Andra böcker utanför handboksserien som är till stor nytta för oss släktforskare är Latin för släkthistoriker (av Urban Sikeborg) och Gamla tiders sjukdomsnamn (av Olof Cronberg).

Riksarkivets transkriberingsprojekt

Nu släpps de första dokumenten som transkriberats av Riksarkivet med hjälp av automatiserad handskriftstolkning (Handwritten Text Recognition - HTR) i Transkribus, nämligen polisrapporter från Göteborgs poliskammares detektiva avdelning 1868–1902.

www. riksarkivet.se/htr

Olof Cronberg
olof.cronberg@abc.se

Backup med förhinder

I **APRIL UPPTÄCKTE** jag att vissa filer som jag hade skrivit i januari var borta. Jag hade jobbat vidare med äldre filer utan att veta om det. Jag kom också på att uppgifter fattades i Disgen som jag visste att jag hade registrerat.

Riktigt hur felet har uppstått vet jag inte, men jag har för mig att jag hade något problem med min dator i slutet av januari som jag lyckats åtgärda. Exakt vad minns jag inte längre. Eftersom jag arbetar både i Mac- och i pc-miljö, så ligger filer som jag ofta använder på min pc i Microsofts molntjänst OneDrive.

Här är det viktigt att nämna att man bör undvika att ha Disgens datafiler i moln som OneDrive och liknande. Skälet är att om man har Disgen igång i två datorer samtidigt blir det två olika versioner av Disgens datafiler. Efter att man har avslutat Disgen tar det också en stund för OneDrive att kopiera över filen till molnet, vilket ju bara sker om det finns en uppkoppling. Däremot är det inget som hindrar att man sparar en säkerhetskopia av Disgens datafiler i molnet.

Jag visste inte hur omfattande problemet var men eftersom jag hade backup på min Mac och min pc tänkte jag att det inte var något problem, eller...? Som de flesta andra aktiverar jag pliktskyldigast de backup-system som rekommenderas. Jag gör också det när Disgen rekommenderar mig att göra det. På min pc kopierar jag många filer till mitt OneDrive-moln. Pc-installationen körs i Mac:en med programmet Parallels. Det programmet har en backup-funktion som kallas för SmartGuard, som i mitt fall sparar tio tidigare versioner av hela pc-hårddisken. I min stationära iMac har jag låtit programmet Time Machine göra backuper.

Först tittade jag på mina backuper av Disgen. Det visade sig att jag hade gjort en backup i slutet av december, men uppenbarligen saknades registreringar från januari. I OneDrive saknades filer som borde finnas där. Jag hittade dem varken i någon av mina datorer eller i molnet. Nåväl, jag borde kunna finna filerna genom att gå tillbaka till en tidigare version med SmartGuard. Det visade sig dock att den bara sparade de fyra senaste dagarna, de tre senaste veckorna och de tre senaste månaderna. Den äldsta backupen visade sig vara för ny.

Nåväl, då gick jag in i min Macs Time Machine. Trots att min backuphårddisk är 4 TB visade det sig att det inte fanns mer än en månads backup därför att jag använde 2,5 TB på min Macs hårddisk. Inte heller här fanns backup som var lagom gammal.

Kommen så här långt tänkte jag att hoppet var ute. Det är lika bra att jag registrerar de saknade uppgifterna i Disgen på nytt. Det störde mig dock att jag inte visste vilka uppgifter som jag hade missat eller som jag hade rättat. Inte heller visste jag vilka andra filer som var försvunna. Efter någon vecka trodde jag att jag hade omregistrerat det mesta.

Plötsligt kom jag att tänka på min bärbara dator MacBook Air. I princip allt jag skriver på Mac-sidan av den datorn sparas i Google Drive, så jag räknar egentligen inte med att det behövs göras någon backup. Pliktskyldigast stoppar jag in min backuphårddisk till den datorn ungefär en gång i månaden och gör en backup med Time Machine. Jag fann där en backup även för pc-sidan som gick lagom långt tillbaka i tiden för att jag skulle finna mina saknade filer från januari. Genom att stänga av datorns nätverk lyckades jag hämta fram de filerna utan att förstöra något annat. Jag räddades av att jag bara hade gjort manuella backuper på den datorn!

Konsekvenser

Denna smått obehagliga upplevelse gjorde att jag började fundera på hur olika backup-system fungerar. Självklart skulle man alltid vilja ha möjlighet att plocka fram en gammal fil oavsett ålder. Det finns system som sparar varje version av en fil. Det kan dock snabbt ta mycket plats om man sparar filer vars innehåll ändras ofta. Därför får man räkna med att alla backup-system har sina svagheter. Några tips:

- Kolla hur gamla filer du kan få fram via ditt backup-system.
- Prova att återläsa någon fil då och då för att se om och hur det fungerar.
- Det är bra att ha ett system som automatiskt gör backuper.
- Det kan vara bra att kombinera både moln och lokal backup.
- Gör även manuell backup av viktiga filer.

För Disgen

- Gör alltid backup när Disgen tycker att det är dags.
- Gör även backup efter att du har gjort ett större registreringsarbete.
- Prova att återläsa en Disgen-backup till en separat datamapp vid något tillfälle, så att du ser att det fungerar. Läs dock manualen noga, så att du inte förstör din aktuella Disgen-databas.
- Skicka gärna in din släktdatabas till Dis Arkiv. ▣

Tommy Nilson
tommy@betoni.se

Ladda hem fullständig ekonomisk redovisning från Dis webbplats, www.dis.se/arsmote-2021.

RESULTATRÄKNING (BELOPP I TUSENTALS KR)

	Utfall 2019	Utfall 2020	Budget 2021
Intäkter			
Medlemsavgifter	3 784	3 840	3 800
Försäljning till medlemmar	2 128	1 648	1 784
Övriga rörelseintäkter	109	176	91
	6 021	5 664	5 675
Kostnader			
Råvaror och förnödenheter	-2 588	-2 263	-2 211
Personalkostnader	-1 982	-2 399	-2 409
Övrigt	-1 281	-982	-1 039
	-5 851	-5 644	-5 659
Årets resultat	170	20	16

BALANSRÄKNING

	Ing. balans 1 jan 2020	Utg. balans 31 dec 2020
Tillgångar		
Finansiella tillgångar	40	40
Varulager m.m.	137	120
Fordringar	144	114
Kassa och bank	5 278	5 748
	5 599	6 022
Skulder och eget kapital		
Eget kapital	3 570	3 609
Förinbetalda medlemsavgifter	1 015	1 207
Övriga skulder	1 014	1 206
	5 599	6 022

Dis ekonomi

Föreningens intäkter minskade med 0,35 miljoner kronor jämfört med 2019 och uppgick till 5,6 miljoner kronor. Förändringen beror huvudsakligen på att försäljning av Disgen har minskat.

Eftersom vissa budgeterade aktiviteter inte har genomförts på grund av den pågående coronapandemin blev resultatet +20 441 kronor, jämfört med budget -271 045 kronor. Vår bedömning är att pandemin inneburit besparingar på cirka 0,5 miljoner kronor. Vissa planerade it-projekt har inte kunnat genomföras på grund av för små resurser för programmering och projektledning.

Personalkostnaderna blev 0,11 miljoner kronor högre än budget i samband med att avgående och tillträdande verksamhetsledare varit anställda parallellt under en period. Föreningen har haft fyra anställda, två kvinnor och två män, varav en halvtid.

Föreningens tillgångar uppgick till 6 miljoner kronor den 31 december 2020. Av detta var 4,7 miljoner kronor likvida medel och 1 miljon medel som placerats i två olika räntefonder med låg respektive medelhög risk enligt föreninges placeringspolicy. Under året har räntefonderna ökat i värde med 2,3 % respektive 0,7 %. Utvecklingen i början av 2020 var kraftigt negativ på grund av finansmarknadens nedgång under inledningen av coronapandemin.

Riksbankens negativa styrränta har medfört att föreningens likvida medel på transaktionskonton i banken har belastats med minusränta på sammanlagt 3 589 kronor. Föreningens konto i Finland har genererat en kursförlust på 2 893 kronor.

Föreningens skulder uppgick till 2,4 miljoner kronor vid slutet av året. I huvudsak utgjordes skulderna av leverantörsskulder, förutbetalda medlemsavgifter samt skatter och sociala avgifter för de anställda.

Det egna kapitalet, inklusive årets vinst, uppgick till 3,6 miljoner kronor. Föreningens soliditet uppgick vid årets slut till 60 %.

Budget 2021

I den av styrelsen beslutade budgeten för 2021 har antagits en marginell förändring av medlemsintäkterna samt en ökad Disgen-försäljning i samband med en uppgradering av programmet. Övrig försäljning av artiklar beräknas bli lika som 2020.

Intäkterna beräknas öka något till 5,6 miljoner kronor jämfört med utfallet 2020. Kostnaderna beräknas öka med 0,1 miljoner kronor till 5,6 miljoner kronor. Större kostnadsbesparingar i form av ökat antal digitala möten och reducerade kostnader i övrigt har beräknats i budgeten. Bedömningen är svår på grund av den pågående pandemin. ▣

Verksamhetsberättelse 2020

Nedan följer ett utdrag från Dis verksamhetsberättelse.
Du kan läsa den i sin helhet på Dis webbplats.

Styrelsen har under året bestått av:
Ordförande:
Daniel Berglund, Västra Frölunda
Vice ordförande:
Eva Dahlberg, Jönköping
Sekreterare:
Elisabet Leek, Sunhultsbrunn
Övriga ledamöter:
Bo Kleve, Linköping
Josefine Nilson, Huskvarna
Lars Engberg, Gävle
Gunilla Kärrdahl, Broby (till 14/3)
Tommy Nilson, Eksjö
Mats O Jansson, Stockholm (till 14/3)
Peter Åberg, Stockholm (från 14/3)
Christina Claesson, Göteborg
Kristina Andersson, Lidköping
Anders Lindberg, Lund
Revisorer:
Dag Köllerström, Forserum
Kerstin Karlsson, Uppsala

Under året har Tommy Nilson varit ekonomiansvarig i styrelsen. Löpande ekonomisk administration har utförts av kansliets personal.

Antalet medlemmar i föreningen uppgick vid verksamhetsårets slut till 20 531 (föregående år 21 216), vilket innebär en total minskning med 685 medlemmar. Cirka 65 % av medlemmarna är anslutna till någon av regionföreningarna, vilket är en ökande trend.

Styrelsen är liksom tidigare mycket medveten om att medlemsantalet minskar. Vi tror, oförändrat, att detta främst beror på bristande utveckling av våra ”produkter” i vid mening, kombinerat med konkurrens från andra aktörer på marknaden.

Corona. Utbrottet av coronapandemin under våren har påverkat framför allt regionföreningarnas verksamhet med inställda medlemsträffar och andra aktiviteter. Istället har alla fått ställa om till digitala möten, webbinarier med mera. Genom alla inställda fysiska arrangemang och övergång till digitala sammankomster har föreningen sparat cirka 500 000 kronor.

40-årsjubileum. Föreningen bildades 1980 och firade därmed sitt 40-årsjubileum under året. Det firades med en middag i samband med årsmötet i Linköping, där närmare 70 personer deltog, samt en jubileumsutställning. Under söndagen arrangerades en DNA-workshop med Peter Sjölund där cirka 50 medlemmar deltog.

Fadderverksamheten. Totalt finns vid årsskiftet 55 faddrar inom Disgen, kartor, Apple/Mac, Min Släkt, Holger och Linux. Under året har supportorganisationen fortsatt arbetet med kompetensutveckling och effektivisering av supportverksamheten. Med början i juli 2020 har digitala faddermöten för samtliga faddrar genomförts en gång i månaden där olika teman och utbildningar behandlats.

Disgen. Uppdatering 2 till Disgen 2019 färdigställdes i mars. Därefter har vi huvudsakligen inriktat oss på utveckling av nästa betalversion, efterföljaren till Disgen 2019, med arbetsnamn Disgen ”Skeppsås”. Planen är att den kommer att färdigställas under våren 2021. Förutom en del nya funktioner är inriktningen på modernisering av fönster och fönsterarrangemang, menyer och ikoner.

Drygt 7 000 medlemmar hade vid slutet av året valt Disgen 2019. Omkring 16 000 av Dis nuvarande medlemmar är innehavare av Disgen. Under 2000-talet har omkring 35 000 medlemmar valt Disgen.

Disbyt. I databasen Disbyt för anbyte med dator deltar cirka 7 000 medlemmar med utdrag ur sina släktdatabaser, tillsammans cirka 30,8 miljoner poster vid årets slut. Nytt gränssnitt och ny struktur på databasen infördes under året.

Dispos. Vårt hjälpmedel för att hitta i källorna, Dispos, har under året haft 88 400 sökningar, vilket är mer än tidigare år. Vi har tipsat om Dispos flera gånger i våra månatliga nyhetsbrev och presenterat Dispos på Släktforskardagarna.

Appen Släkten. Appen lanserades äntligen ihop med Disgen 2019.2 i mars för Android-telefoner och -plattor. Den blev direkt mycket populär bland medlemmarna. Släkten blev tyvärr inte godkänd som gratis app hos Apple, den måste innehålla möjlighet för användaren att köpa medlemskap, vilket vi nu arbetar på.

YouTube. I våras startades Dis YouTube-kanal där det finns filmer om kartfunktionen och utskrifter i Disgen, föreläsningar om DNA och domstolsärenden, Disbyt, med mera.

Anställda. Vid Dis kansli är Marie Andersson heltidsanställd och Helena Carlsson halvtidsanställd. Patrik Hansson är heltidsanställd för olika utvecklingsuppdrag. Mikael Winbladh är sedan början av 2020 heltidsanställd som verksamhetsledare. ▣

Lars Warlin
lars.warlin@gmail.com

Tokig efter ett slag i huvudet

För nästan 100 år sedan blev min farfars far, Nils, galen efter ett slag i huvudet. Han hamnade på Sankt Lars sjukhus i Lund, där han fick stanna i 15 år.

Det är en trist och sorglig historia men samtidigt är jag väldigt glad att jag har fått möjlighet att ta del av hans sjukjournal och på så sätt fått en inblick i något som jag knappt hört talas om innan.

Under 1860-talet var svälten svår i hela Norden och värst i Sverige var det under nödåren 1867–1870. Tidigt om våren 1868 föddes min farfars far, Nils, på sin farbrors gård i Örsjö, Skåne. Hans föräldrar var åbon Hans Abrahamsson och Karna Nilsdotter. Nils var äldst och strax därefter föddes hans tre systrar i rask följd.

Enligt husförhörsboken var Nils ganska duktig på innantilläsning och kristendomskunskap och fick betyget B i båda ämnena. Nils var 19 år gammal då fadern dog, utsliten av ålderdom vid 71 års ålder.

När Nils är 30 år gifter han sig med Anette Hansdotter, dotter till slaktaren Hans Rasmusson i Hassle-Bösarp. De har då redan två barn: Hulda, född 1895, och Lars, född 1897 (min farfar). Enligt husförhörslängden är båda oäkta men med Nils som far.

Tillsammans får Nils och Anette tolv barn, varav åtta är döttrar. Sonen John Edwin dog 8 år gammal, 1914, i tuberkulos och deras sist födda lilla flicka, Inga Viola, dog i kikhosta 1919, endast 8 månader gammal.

När dottern Hulda föds som oäkting 1895 är Nils 26 år och Anette 24 år. Sista barnet, Inga Viola, föds 1919, när Nils är 51 år och Anette 49 år. Som det ofta var på den tiden blir det ett barn vartannat år. Det är ett fattigt hem där Nils försörjde sig som jordbruksarbetare/dräng och Anette som piga.

Enligt min farmor fick Nils allvarliga skador efter att ett rör från en skördetröska slagit honom i huvudet. Hon nämnde också att Nils hade problem med spriten och hade fått för sig att grannens piga var kär i honom, samt att han gick och bankade på grannens rutor. Farmor sa att han betraktades som ”knäpp” och visade ”avoghet” mot sin hustru Anette.

Nils på Sankt Lars

På lillejulafton 1924 transporterades Nils till Lunds Asyl och blev intagen på paviljong B avdelning 6. Han får stanna på Sankt Lars till 1939. Enligt journalen från Sankt Lars händer något 1920–1921 då Nils får ett slag i huvudet, oklart av vad. Han börjar plåga sin hustru, jaga andra kvinnor samt banka och slå i fönster. Han får hallucinationer och tankevillor. Han blir helt enkelt tokig av slaget. Det hela verkar kulminera vid juletid 1924 då han slår till provinsialläkaren och kommunalordföranden och sedan tar det inte lång tid innan det raskt bär iväg till Lund.

Sammantaget kan sägas att under perioden 1924–1931 är Nils väldigt förvirrad. Han får lugnande medicin men verkar relativt flitig och skötsam även om han arbetar oregelbundet under de första åren. Han får en del besök och några enstaka permissioner från 1929 så att han får åka hem och till släktingar. En sköterska följer då med. Nils fabulerar och har ingen sjukdomsinsikt alls och vill ständigt bli utskriven.

Under åren 1932–1939 är Nils överflyttad till Lunds hospital paviljong A med öppenvård. Han är flitig och skötsam och tillåts ha regelbundna permissioner och även frigång. Han blir dock aldrig av med sina tankevillor helt. Han anses heller inte frisk när han väl skrivs ut.

Noteringar ur sjukjournalen

Status vid intagningen den 23 december 1924: ”Pat- är 157 cm lång och väger 46,5 kg. Hud och muskulatur reducerad. Ansiktsfärg gråblek. Huvudmått: 55;18,5;15 cm. Håret grått. Irides gråblå. Pupiller runda, normal och likstora, reagerar för ljus och ackommodation. Pat. har s.k. sadelnäsa troligen orginärt, de båda yttre näsbenen palperas som mycket små. Munhåla och svalg utan anmärkning. Lungor emfysementära. Cor:toner suddiga och svaga. Buk utan anmärkning.”

År 1936: ”Vistas som förut på öppendörravdelning. Går dagligen i arbete i maskinhuset. Har ett par tre gånger under året haft permission ett par dagar för hemresa men hustrun vill tillåta hans besök endast efter att ha fått underrättelse därom på förhand. Patienten förefaller något sur över dessa inskränkningar och för att han ej får resa hem definitivt. På avdelning, ibland högljutt pratsam och självsvåldig, vill gå som han tycker, även utanför sjukhusområdet. På det hela taget är dock patienten på avdelning stillsam, snäll och godmodig.”

Efter nästan femton år skrivs Nils ut den 2 november 1939. Han skrivs

Nils Hansson.

Anette Hansdotter.

då ut som ”icke fri från symtom” och flyttar tillbaka hem till Ugglesjö. Nils kommer hem några månader efter att andra världskriget brutit ut och osäkerheten är stor om vad som kommer att hända framöver.

Efter utskrivningen jobbade Nils på Brodda herrgård i Slimminge socken, Skurup, Skåne och skötte bland annat hästar som en så kallad daglönare. Nils dog i cancer när han var 74 år, den 2 augusti 1942, och endast fyra månader senare dog även hans hustru Anette.

Funderingar

När man ser bilden på Nils samt läser att han endast är 157 cm lång och väger 46,5 kg så har man nästan svårt att förstå att han skulle vara farlig och att han var intagen på Sankt Lars i nästan femton år.

Och titta på bilden på Anette, en blid kvinna med vackra ögon. En kvinna som verkligen inte kan ha haft det lätt i livet då hon födde tolv barn och samtidigt levde med en ”tokig” man. Av vad jag kan läsa så var Nils riktigt besvärlig mellan 1920–1924 och plågade ständigt Anette och försökte till och med ha ihjäl henne. Av kyrkböckerna kan jag också se att de flesta barnen bodde hemma under dessa hemska år (barnen var då 8–25 år). De måste ha sett och hört en hel del och kanske också försökt försvara sin mor ibland.

Jag har hört att min farfar var arg på Nils och vägrade besöka honom på Sankt Lars under många år. Min far träffade honom inte så många gånger, bara vid några få tillfällen de sista åren. Han kom inte ihåg mycket av honom mer än att det var en liten, gammal gubbe. Man pratade helt enkelt inte om det.

Nils blev intagen på Asylen, en plats där man förväntades vara obotlig och sällan släpptes ut från. Han satt på paviljong C för de allra svårast sjuka patienterna. Uppenbarligen inträffade en förbättring då han efter cirka sju år flyttades till Hospitalet och paviljong A med frigång. Här sitter de botbara och minst sjuka. Det står ingenting i journalen om någon behandling förutom lugnande medicinering i början och sedan regelbundet arbete och rutiner. Hur kommer det sig? Vad hände? Uppenbarligen betraktades han i varje fall som tillräckligt frisk eller ofarlig för att vistas i hemmet igen 1939.

Det är många fler frågor och funderingar som dyker upp. Vad tänkte doktorn? Hur kände Anette under tiden och när han kom tillbaka? Vad tänkte och trodde alla barnen? Hur såg omgivningen och släkten på detta?

Det har varit otroligt intressant att få ta del av denna trista och sorgliga historia och samtidigt kunna åka och titta på området runt Sankt Lars där mycket av detta utspelade sig. Det enda som jag har kvar är sjukjournalen, några foton och Nils gamla klocka vilket jag dock är tacksam över då det ger liv och sammanhang åt en svunnen verklighet. ▣

SANKT LARS SJUKHUS

Byggnaden där S:t Lars sjukhus var inrymt ligger väldigt vackert längs Höje å. S:t Lars hette från början Lunds Hospital och invigdes 1879. På 1890-talet byggdes Lunds Asyl som senare kallades Västra Sjukhuset då det låg väster om Höje å. Lunds hospital kallades då Östra sjukhuset.
Lunds Hospital hade från början plats för cirka 150 ”botbara” patienter medan Lunds Asyl hade plats för närmare 1 000 ”obotbara” patienter.

En del av patienternas behandling var arbetsterapi och byggde till stor del på att regelbunden livsföring, renlighet och ordning skulle medföra att den sjuke tillfrisknade.
Några nyare behandlingsmetoder var sänglägesbehandling, vilket innebar att patienten skulle ligga fastspänd i sängen dygnet runt, och i början av 1920-talet var en tredjedel av patienterna sängliggande. Vid långbad fick patienterna ligga i ett badkar, fyllt med 37 grader varmt vatten. Vissa låg så från måndag till lördag i flera månader. Senare tillkom även lobotomin och det fanns även medicinering för att hålla patienterna lugna.

Patienterna klassades i olika vårdkategorier och vårdades på olika avdelningar i separata hus och de olika könen hölls noggrant avskilda. Tanken var att individerna skulle kunna botas eller ”återuppfostras” och göras nyttiga för samhället.
Lunds Hospital och Lunds Asyl hade:
- A-paviljonger för lugna och halvlugna kvinnor samt B-paviljonger för osnygga och halvoroliga kvinnor.
- A-paviljonger för lugna och halvlugna män samt B-paviljonger för osnygga och halvoroliga män.
- C-paviljonger för oroliga respektive stormande kvinnor samt C-paviljonger för oroliga respektive stormande män.

Patienterna delades även in i betalande respektive icke-betalande patienter, där de förra behandlades något bättre.

Det var en sluten värld för både de intagna och personalen. För de flesta i personalen rådde nämligen bostadstvång inom området. Det rådde utegångsförbud för både patienter och vårdare efter klockan 22.00 om man inte hade godkänd permission.

Foto: Charlotte Börjesson

Julbord via Zoom

Charlotte Börjesson
charlotte.borjesson@telia.com

Zoom, och liknande tjänster, ger oss möjligheten att delta på festligheter i andra länder utan att behöva resa någonstans. Charlotte intog till exempel en jultallrik tillsammans med släktforskarvänner i Denver, USA.

Jag blev inbjuden av släktforskarföreningen Swedish Genealogical Society i Denver, Colorado, att delta i deras julfirande via Zoom, vilket jag givetvis tackade ja till. De kan ju inte, liksom vi, ha ett fysiskt möte med sina medlemmar. I vanliga fall har de sin julsammankomst med julbord, lotterier, sång och musik. Då har många medlemmar tagit med sig sina svenska seder och bruk som de vuxit upp med eller på annat sätt har som tradition.

I år anordnade de sitt julmöte, så gott de kunde, via Zoom. Vi var 50 medlemmar och gäster som deltog från olika delar av USA och Sverige. I Denver var klockan 10.00 på morgonen och här i Sverige var klockan 18.00. Min make Lars-Göran och jag åt vår middag under mötet, en egentillverkad jultallrik med både sillar och skinka, snaps och öl.

Först hölls föreningens möte där man presenterade sitt program som de kommer att ge via Zoom under våren. Därefter presenterade några medlemmar sina favoritrecept på svenska bakverk, mat och efterrätter, vilket fick följdfrågor om var man kan köpa ingredienserna i USA. Några medlemmar berättade om sina förfäder och deras traditioner kring jul som ättlingarna ärvt och använder än idag.

Kjell Andersson, Dis-medlem boendes i Colorado Spring, söder om Denver, hade skrivit ihop information om hur man intar sill, potatis och gräddfil med gräslök på sin gaffel i vänster hand, samtidigt som man håller snapsglaset i höger hand och sjunger Helan går. Svenska texten hade vi fått tillsänt oss och när man sjungit Skåål, dricker man sin snaps och säger aaah och fortsätter till sången är slut. Sedan avslutar man med en klunk öl. Det var mycket roligt att både se och höra alla göra detta tillsammans.

Lotteriet var utspritt under hela mötet och föreningen hade många fina priser, inklusive ett presentkort på IKEA. Lottnumren baserades på den turordning som medlemmarna hade anmält sig till mötet i.

Med tanke på dagens coronatider kan inte invånare i våra bägge länder korsa Atlanten som vi brukar. Genom Zoom-möten som detta upprätthåller vi kontakten och träffar varandra i ett släktforskningssammanhang och det är ett mycket bra alternativ. Det är så lätt att man annars glider ifrån varandra när det går lång tid emellan varven. Swedish Genealogical Society och SwedGen Tour har haft många gemensamma möten, även här i Sverige, under det senaste 10 åren. ▣

Tomas Stavbom
tomas.stavbom@gmail.com

Illa känd piga med oäkta tvillingar

Som nybliven tonåring och släktforskare år 1984 upptäckte jag snart att min anfader, Per Stafbom, var oäkta född tvilling till pigan Brita Stina Persdotter i Källgården, i Stavby församling nordost om Uppsala. Nyfiken på mitt efternamns ursprung konstaterade jag att min farfars farfars far innebar en återvändsgränd i forskningen.

Brita Stina Persdotter fick genomgå enskild kyrkoplikt för brott mot det sjätte budet – du skall icke göra hor – och i likhet med många andra kvinnor i motsvarande situation fick hon leva med församlingens elaka blickar och fördömande tungor. Mödrar till oäkta barn blev ofta uteslutna ur gemenskapen under vanhedrande och skamliga former. Brita Stina Persdotter fick med tiden totalt fyra oäkta barn och i husförhörslängden noterade prästen fortfarande ett par decennier senare att pigan var ”illa känd” i församlingen.

Förutom ett raserat anseende var det omedelbara problemet för den illa kända pigan ekonomiskt. Hon behövde säkra försörjningen av sina barn och fann inga andra råd än att gå till tinget, peka ut den presumtive fadern och av honom begära underhåll till barnen.

Den 21 november 1834 stämdes drängen i granngården, Gustaf Persson Stafbom, till tinget för det han skulle vara far till hennes oäkta tvillingar. Pojkarna Per och Johan föddes den 6 september 1834, och Brita Stina Persdotter berättade att hon i samband med en bröllopsfest 8-10 november 1833 haft ”köttslig beblandelse” med Gustaf Stafbom i vindskammaren i husbondens, kyrkvärden Per Anderssons, hus.

Av häradsrättens protokoll framgår att Stafbom blev förfärad över denna beskyllning och förstod inte alls varför den riktades mot honom. Hela historien ansåg han var alldeles falsk. Gustaf Stafbom menade istället att mjölnardrängen Nils Larsson måste vara den verklige pappan, eftersom han hört från andra att även Nils Larsson delat säng med Brita Stina Persdotter i anslutning till nämnda bröllop. Flera vittnen kunde intyga att Brita Stina legat till sängs med båda männen under bröllopshelgen, dock utan att med säkerhet veta om något otillåtet umgänge ägt rum. Brita Stina var dock säker på sin sak; Gustaf Stafbom var den skyldige.

Häradsrätten var inte övertygad. Trots flera vittnesmål kunde den inte med säkerhet slå fast vilken av männen som var skyldig. Rätten erbjöd därför båda männen att svära en värjemålsed, och därigenom inför Gud hävda sin oskuld. Trots lång betänketid avstod de från att svära eden, och båda dömdes därför att betala böter och underhåll.

Många år senare, från den dag pojkarna fyllde 18 år, kom de att ta sig efternamnet Stafbom. De bildade varsin familj och bosatte sig i Uppsala. Deras familjer och barn kom att drabbas av olyckor, elände och tragedier som gränsar till det obeskrivliga.

Valet av efternamn, och moderns utpekande av Gustaf Stafbom, var tillräckligt för mig att dra slutsatsen att fadern inte var så okänd, trots allt. Det trodde jag i 28 år. Tills DNA-tekniken ställde allt på ända.

När kostnaden för test av Y-DNA blivit tillräckligt överkomlig visade mitt eget prov att jag tillhör den i Sverige ovanliga haplogruppen E-M35

(E-Y7026). Jag fick en av Gustaf Stafboms farbrors ättlingar på det raka fädernet att lämna ett annat prov, vilket förvånande nog visade att Stafbomsläkten tillhör den betydligt vanligare haplogruppen I1a. Detta innebar att Gustaf Stafbom inte kan ha varit den riktige fadern, och att häradsrätten dömt fel. Ett autosomalt test (Family Finder) på en av Nils Larssons ättlingar visade dessutom att inte heller han var den skyldige. Den oväntade slutsatsen blev att det måste ha funnits en tredje kandidat.

Jag letade vidare efter ledtrådar till denne obekante man i husförhörslängderna, men konstaterade snart att det inte skulle vara möjligt att lösa gåtan enbart med traditionell pappersforskning. Jag var tvungen att gräva mig djupare ner bland olika DNA-matchningar och hitta nya ledtrådar.

Till sist hittade jag en matchande profil som hade anor geografiskt nära mina egna släktled. Den mest intressante kandidaten var en Johan Petter Storm, som föddes i Morkarla församling år 1814, ett par mil nordväst om Stavby. Problemet var att han inte gick att finna i husförhörslängden för Stavby under perioden för barnens avlande.

Ytterligare efterforskningar gav vid handen att Johan Petter Storm hade hetat Jan Petter Berggren fram till 1834. Han tilldelades namnet Storm i början av det året, i samband med att han gifte sig och tog värvning som en av livregementets dragoner under Gysinge bruk. När tvillingarna föddes befann han sig i Gysinge, hela 90 kilometer från Stavby.

Nu gällde det för mig att försöka koppla ihop Johan Petter Storm/Jan Petter Berggren med Brita Stina Persdotter. Gick det att belägga att de träffats någon gång i slutet av 1833?

Det skulle visa sig att de faktiskt hade mötts och till och med bott på samma gård flera år tidigare. År 1826 arbetade den då 24-åriga pigan Brita Stina Persdotter på Husby gård i Stavby, när statdrängen, den skuldsatte och försupne, Jan Hammarström från Morklara flyttade dit med sina två styvsöner, Jan Petter Berggren, 12 år gammal, och brodern Anders Gustaf Berggren, 14 år.

Pigan och de två bröderna bodde på gården samtidigt under ett år, innan pojkarna begav sig vidare till andra platser. Brodern Anders Gustaf Berggren återvände till Husby ett par år senare och blev då kollega med Brita Stina Persdotters syster, pigan Anna Greta Persdotter. Det skiljde sju år mellan de båda. Anders Gustaf Berggren var 18 år och Anna Greta Persdotter 25 år när de började arbeta ihop på Husby. De måste ha träffats och umgåtts dagligen. Enligt husförhörslängden läste de katekesen inför prästen och tog nattvarden i kyrkan tillsammans vid flera tillfällen. Med tiden utvecklades en relation som på hösten 1833 fullbordades i ett äktenskap mellan dem båda. Det nyvigda paret fick snart en son, och när det var dags för dop inställde sig Jan Petter Berggren som fadder till sin lille brorson. Berggren hade för tillfället en drängtjänst på gården Ragvaldsbol på andra sidan sockengränsen i Rasbokil, vilket förklarar att han inte kunnat återfinnas i Stavby. Dopet och den efterföljande festen gick av stapeln den 16 december 1833.

Denna tidpunkt råkar infalla 37 veckor före nedkomsten av de oäkta tvillingarna, inte 43 veckor som gått sedan den påstådda beblandelsen med Gustaf Stafbom. Min hypotes blev att det var möjligt, eller till och med troligt, att tvillingarna Per och Johan Stafbom, blev till på kvällen eller under natten efter dopet av deras lille kusin.

För att slutligt bekräfta om indicier, hypoteser och indikationer verkligen lett till den rätta slutsatsen skulle det krävas ytterligare ett DNA-test. Jag behövde hitta en rakt nedstigande ättling till Jan Petter Berggren/Johan Petter Storm som genom ett Y-test skulle kunna sätta punkt för sökandet. Lyckligtvis gick detta lättare än förväntat. Jag fick kontakt med en sonsons son till Berggren/Storm som var beredd att ställa upp, och som dessutom själv var aktiv släktforskare.

DNA-testet skickades till Houston, USA, för analys och några dagar in i april 2020, mitt i brinnande coronatider, kom ett mejlbesked om att resultatet fanns uppladdat på FamilyTreeDNA:s hemsida.

Svart på vitt lyste beskedet att sökandet nått sitt mål. Berggren/Storm bar en gång den Y-kromosom som sex generationer senare blivit min, nämligen E-Y7026. Efter konsultation med några experter i USA om min forskning kan ha landat rätt fick jag följande glada tillrop: This is a master work of genealogy!

Det tog mig totalt 36 år och oräkneligt antal timmars funderingar att nå

Min farfars farfars farfar,
Johan Petter Storm.
Fotot tillhör Jan Uno Storm.

till denna punkt. Lärdomen jag drar och kan förmedla till andra är att aldrig ge upp. DNA-forskningen är ett kraftfullt verktyg som ger oss möjlighet att flera hundra år senare lösa släktskap som inte ens de inblandade alltid kunnat förklara. Mina tips är att kombinera DNA-släktforskning med noggranna kartläggningar av närstående släktingar, boende på samma gård och på granngårdar, faddrar och andra möjliga kandidater. Lägg pussel, gå tillbaka i tiden och leta kopplingar. Formulera och pröva hypoteser. Till slut blir svaret uppenbart.

En fråga har jag aldrig kunnat lura ut. Visste Brita Stina Persdotter i själva verket vem som var far till barnen? Trodde hon verkligen att det var Gustaf Stafbom? Ja, kanske. Varför skulle tvillingarna annars ta detta namn? Eller visste hon att det var Jan Petter Berggren, men inte ville peka ut sin systers svåger inför församlingen, för att undvika ett ännu sämre rykte? Att rikta blickarna mot Stafbom kunde vara ett sätt att freda sitt skinn, och samtidigt få ett välbehövligt underhåll.

Berggren/Storm måste ha känt till att Brita Stina var gravid under våren 1834. Han måste genom sin bror och svägerska ha hört att hon födde tvillingar. Han kanske till och med träffade dem? Men frågan är om han verkligen förstod att han var pappan? Slog det honom någonsin att tvillingarna rent av kan ha fått namn efter honom: Johan och Per (Petter)? DNA kan besvara mycket. Dock inte allt.

Slutet på mitt långa och många gånger tröstlösa sökande efter min okände farfars farfars farfar blev bättre än jag någonsin kunnat föreställa mig. Johan Petter Storm fanns förevigad på ett fotografi. På kortet, förmodligen tagit i samband med hans 60-årsdag 1874, syns en stolt och erfaren man i pipskägg och en imponerande mustasch, fullt munderad i en uniform som anstår en åldrande distinktionskorpral. Hans bröst pryds av svärdsmedaljen för lång och trogen tjänst. Det var en stor dag. Storm gick ur tiden år 1879, ett halvår efter att Brita Stina Perdotter slutade sina dagar, utfattig och utstött i en liten undantagsstuga i Stavby.

Forskningsresan och familjernas fortsatta öden har skildrats i boken ”Illa känd – Tvillingarna Stafbom i 1800-talets osynliga Uppsala” av Tomas Stavbom. Den kan beställas hos nätbokhandlare. ▣

Eva Dahlberg
evad.forening@gmail.com

Släktforska i Danmark

Många av oss har släktingar som bor eller har bott i vårt grannland Danmark. Under perioden 1861–1910 emigrerade över 81 000 personer från Sverige till Danmark och 43 000 flyttade i andra riktningen. Till det kommer en stor arbetsvandring till Danmark av svenska säsongsarbetare under 1800-talet och tidiga 1900-talet.

I en artikel av Henning Bender återges statistik från 1901 års danska folkräkning där nästan 7 % av befolkningen på ön Bornholm, som ligger söder om Skåne, angav sig vara födda i Sverige. Det var i antal visserligen bara knappt 2 600 personer mot de nästan 19 200 svenskfödda i Köpenhamn vilka utgjorde 4 % av Köpenhamns läns invånarantal samma år.

Eftersom Skåne, Halland och Blekinge en gång var en del av Danmark finns det förstås anledningar till att det har funnits mycket kontakter mellan länderna. Men även Gotland, Härjedalen, Jämtland och delar av Dalarna tillhörde Danmark (Danmark-Norge) före 1645 och freden i Brömsebro.

Var börjar man?

Det finns, precis som i Sverige, kyrkböcker med uppgifter om födda, vigda och döda. Däremot finns inte några husförhörslängder, i stället är konfirmationslängderna viktiga källor. Folkräkningar (folketælling) genomfördes regelbundet, den första redan 1769, därefter 1787, 1801, 1834 och sedan mer regelbundet i stort sett vart femte år till 1970. Andra källor är bouppteckningar (skifter) och mönstring eller utskrivning till militärtjänst (lægdsruller). Dessutom finns det in- och utflyttningslängder för perioden 1813–1875 (tilgangslister respektive afgangslister) som är bra att ha när det är lite längre mellan folkräkningarna.

Dessutom finns det andra källor som kan vara relevanta för oss som söker någon som flyttade till Danmark. Det finns dels Indfødsretstildeling 1776–1960, det vill säga medborgarskap, dels Arbejdsophold 1812–1924 i några av länen men dock inte för Köpenhamns kommun och Frederiksbergs kommun.

Det som däremot skiljer mer mot Sverige är sekretessreglerna! Det är oftast 75 års sekretess – för både kyrkböcker, folkräkningar och bouppteckningar. För några av källorna kan man få tillgång till det yngre materialet på Rigsarkivets läsesal efter begäran. Det innebär att 1940 års folkräkning är den senast tillgängliga, nästa bevarade är från 1950 som blir tillgänglig 2025. Enligt uppgift i en Wikipediaartikel om folkräkningar användes folkräkningarna för 1935, 1945 och 1955 bara för statistik och man sparade inte underlagen, så det finns inte något att forska i för de åren.

Danmark har inte någon motsvarighet till vår databas ”Sverige dödbok” men det lanserades ett nytt register i vintras, Register over døde i Danmark 1943–1969 (Bild 1). Det står dock inte vilken församling personen bodde i utan bara kommunen. Sedan tidigare finns också några andra register där man kan hitta uppgifter om när en person avlidit, som Aneguf, Statstidene, dödsannonser på Afdøde.dk och olika gravstenssidor.

Lagstiftningen kring sekretess och personskydd innebär också att det är mycket svårt att få ut uppgifter om en nu levande person och dennes anhöriga – eller en avlidens anhöriga för den delen – även om det finns ett landsomfattande folkregister som infördes 1924. Du kan vända dig till en kommuns Borgerservice och be om uppgifter, som de har rätt att ta betalt för (upp till 84 danska kronor), men du måste kunna identifiera personen med namn och födelsedatum, eller namn och adress. Du kan då fråga efter adressen eller dödsdatum, men de ger dig inte uppgift om partner och barn. Du kan via Rigsarkivet få viss släktforskning utförd om avlidna personer 1924–1978 mot en timavgift (för närvarande 745 danska kronor).

Var letar man?

Det danska Rigsarkivet ligger i Köpenhamn, och har dessutom läsesalar i städer där de tidigare landsarkiven fanns, alltså i Odense (Fyn), Viborg (Nordjylland) och Aabenraa (Sønderjylland). Det finns också mycket material för släktforskare på stads- och kommunarkiven, särskilt för Köpenhamns kommun.

Men vem behöver läsesal när det finns internet? Kyrkböcker och folkräkningar finns skannade och gratis

Detailoplysninger om afdøde

Fornavn	EMM
Efternavn	SØRENSE
Pigenavn	DAHLBER
Køn	Kvinde
Sidste bopæl	Frederiksberg Kommune
Fødselsdag	21. apr 1862
Dødsdag	17. feb 1944
Død i en alder af	81 år
Civilstand	Enke
Død hvor	Frederiksberg Kommune
Dødsårsag	Senilitas
Dødsattest	Udstedt af læge

Bild 1. Farfars faster i register over døde i Danmark.

Bild 2. Frederiksbergs kommun är en enklav inom Köpenhamns kommun.

tillgängliga på internet fram till sekretessgränsen och det finns dessutom ganska många register till dem. Du använder Rigsarkivets tjänst Arkivalieronline, www.sa.dk. Du behöver veta namn och församling (sogn) och gärna vilket län (amt) den ligger i för att hitta in i materialet, och gärna år och datum för att minska bläddrandet.

Rigsarkivet har väldigt många vägledningar som man har stor nytta av. Många av de register och databaser som finns på internet är gratis tillgängliga. Många tipsar om sajten Danish Family Search som drivs av två privatpersoner, som inte alls har med det ”andra” FamilySearch att göra. Sidan är gratis, men man kan betala ett medlemskap för att slippa se reklam.

Det finns många fler leverantörer – skannade kopior av källorna finns nu i olika omfattning hos fem stycken, Rigsarkivet/Arkivalieronline, Danish Family Search, Ancestry, FamilySearch och MyHeritage. Alla är gratis tillgängliga, utom den senare.

Samarbetet mellan Rigsarkivet och Ancestry inleddes 2019 och innebär att alla kyrkböcker före 1892 har skannats om i färg av Ancestry och finns tillgängliga både i Arkivalieronline och hos Ancestry – men registret till dem finns bara hos Ancestry (gratis).

Databaser och register till folkräkningarna och medborgarskapshandlingarna finns på Rigsarkivets webbplats Dansk Demografisk Database (DDD).

Registren omfattar olika saker, både olika årtal och olika källor – och dessutom kan kvaliteten skilja – så använd om möjligt alla! Framför allt skiljer sig sökmöjligheterna, att till exempel kunna söka på flera personer i en familj är inte möjligt hos alla.

Andra databaser

Många svenskar hamnade i Köpenhamn och då är Köpenhamns kommuns arkiv en guldgruva. Där finns Politiets registerblade 1890–1923, vilket var föregångare till det nationella folkregistret som infördes 1924. Registerbladen kan väl närmast jämföras med rotemanssystemet som fanns i Stockholm. Stadsarkivet har även ett register över efterlysta personer i Danmark, Politiets efterretninger 1867–1930, och register över begravda i Köpenhamns kommun för perioden 1861–1940 (det senare inte komplett ännu). Frederiksbergs kommun ligger helt omsluten av Köpenhamn och omfattas inte alls av dessa register (Bild 2). Har en person bara bott i den kommunen finns den endast i en databas utöver kyrkböcker och folkräkningar. Frederiksbergs stadsarkiv har digitaliserat skatteböckerna för perioden 1867–1936, registret söks på skattebetalarens adress.

Bornholms Slægts- og Lokalhistoriske Forening har flera olika databaser på sin webbsida, en är ”Svenskerne på Bornholm 1840–1955”. Sidan Bornholmere.dk som är en databas med just bornholmare, inte bara de som var födda i Sverige. ▣

WEBBADRESSER

Ancestry: Ancestry.com eller Ancestry.se, sök i Danmark, kyrkböcker, 1812-1918 (Denmark, Church Records, 1812-1918)

Aneguf och Statstidene: www.aneguf.dk med uppgifter om avlidna

Bornholms Slægts- og Lokalhistoriske Forening: www.bslf.dk

Danish Family Search: www.danishfamilysearch.dk

Dansk Demografisk Database: www.ddd.dda.dk

Danske Slægtsforskere: www.slaegt.dk har många bra tips om hur man släktforskar i Danmark och många register och databaser till hjälp, till exempel Register over døde i Danmark 1943-1969, DS-Arkivalielister som är ett snabbspår till källorna i Arkivalieroline, förteckning över webbsidor för att hitta gravstenar, orter, socknar och gatunamn. Handboken Sogn – Herred – Amt är en översikt av den administrativa indelningen med kartor (finns som pdf).

Diverse hjälpmedel, register och länkar etcetera: www.salldata.dk

Dödsannonser: www.afdoede.dk

FamilySearch: www.familysearch.org

Frederiksbergs stadsarkiv: stadsarkivet.frederiksberg.dk > Menu > Online Arkiv

Henning Benders webbsida Utvandrarhistoria: www.henningbender.dk

Köpenhamns stadsarkiv: kbharkiv.dk

MyHeritage: www.myheritage.com

Register over døde i Danmark 1943-1969: dodsregister.dk

Rigsarkivet: www.sa.dk

Sogneportalen: www.sogn.dk är danska folkekirkens webbportal med möjlighet att söka upp vilken nutida socken en gatuadress ligger i.

Kungliga Bibliotekets mediasamling: www.statsbiblioteket.dk/mediestream

Hans-Peter Stülten
h-p.stuelten@outlook.com

Danska källor i Disgen

Danmark är som bekant inte som Sverige, inte heller när det gäller tillgången till arkivhandlingar och hur de danska kyrkoarkiven ser ut.

Det finns för det första sedan början på 1800-talet två exemplar av varje kyrkbok, en så kallad Huvudministerialbok som kyrkoherden skriver i och en så kallad Kontraministerialbok som kordegnen (församlingssekreteraren) skriver i. Dessa två uppsättningar böcker får aldrig befinna sig under samma tak.

Normalt finns det en bok för födda mankön, en bok för födda kvinnokön, en för konfirmerade pojkar och en för konfirmerade flickor, en för kyrkliga vigslar och en för döda mankön och en för döda kvinnokön. Det blir totalt nio böcker som alla finns i två exemplar.

Borgerliga vigslar finns normalt inte antecknade i kyrkböckerna, de finns i kommunens arkiv.

Det finns inget ArkivDigital i Danmark eller liknande företag, all digitalisering av statens arkiv, inklusive kyrkböcker, görs av Rigsarkivet. De danska kyrkböckerna hittar du på Rigsarkivets sida www.sa.dk > Kirkebøger.

Amter och sognar

I Danmark har man liksom i Sverige ändrat i den administrativa indelningen av landet, från många amt (motsvarande svenska län) till ett fåtal regioner. Det intressanta för släktforskare är fortfarande den gamla indelningen med amter och sogne (församlingar).

För att hitta en viss församling måste man naturligtvis ha namnet på församlingen, helst också amtet då samma församlingsnamn kan finnas i flera amter, precis som det kan finnas i flera svenska län.

I mitt exempel har jag valt Terslev församling i Sorö Amt där jag har en stor del av min danska släkt (Bild 1). Mest intressant är de två nedersta alternativen, alltså kontraministerialbog 1813–2002, som finns i två exemplar, de nya i färg fram till 1892 och de gamla svartvita fram till sekretessgränsen som inte är 2002 men olika för olika böcker.

När man klickar på ”Kontraministerialbog 1813–2002” kommer det upp en lista över de årsspann som finns i serien, alltså från 1813 fram till 1971 för döda (Bild 2). Det finns några bokstäver efter åren som visar vilka uppgifter som finns i den aktuella skanningen. F står för födelse, K för konfirmation, V för vigslar, D för döda, T för tillgångslista, A för avgångslista och slutligen J för jämförelselista. Som ni kan se försvinner T, A och J 1868 då den civila registreringen övergick till kommunen.

Disgens källträd

För att bygga ett källträd som inkluderar danska källor i Disgen har jag, där det är möjligt, utgått från hur de ordnas av danska Rigsarkivet, i tjänsten Arkivalieronline.

I de flesta socknar är majoriteten av kyrkböckerna efter 1892 registrerade i en volym för varje år. I volymen finns registreringen i ordningen födda män, födda kvinnor, konfirmerade pojkar, konfirmerade flickor, vigslar, döda män och slutligen döda kvinnor. Numreringen är löpande från första till sista bilden. Sid-/folie-numreringen används inte alls i visningen. Detta gäller de flesta församlingar om det inte är så att det funnits ett sjukhus eller BB i församlingen. Då kan födelse- och dödböckerna ligga i separata volymer, eventuellt även uppdelade med en för män och en för kvinnor.

De gamla svartvita inskanningarna är oftast kodade med FKVD (födda,

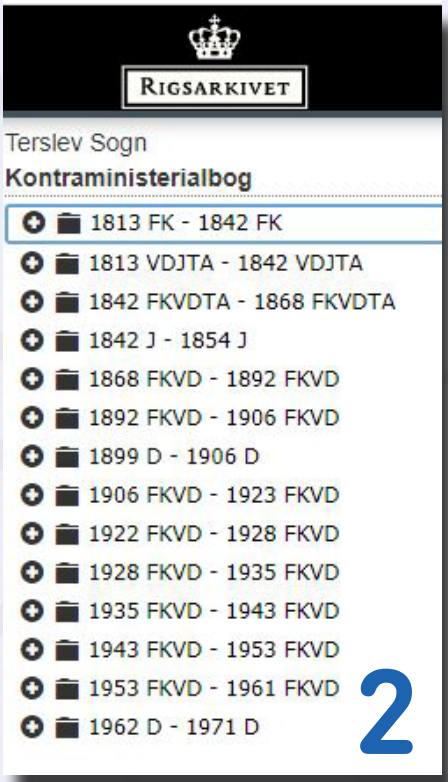

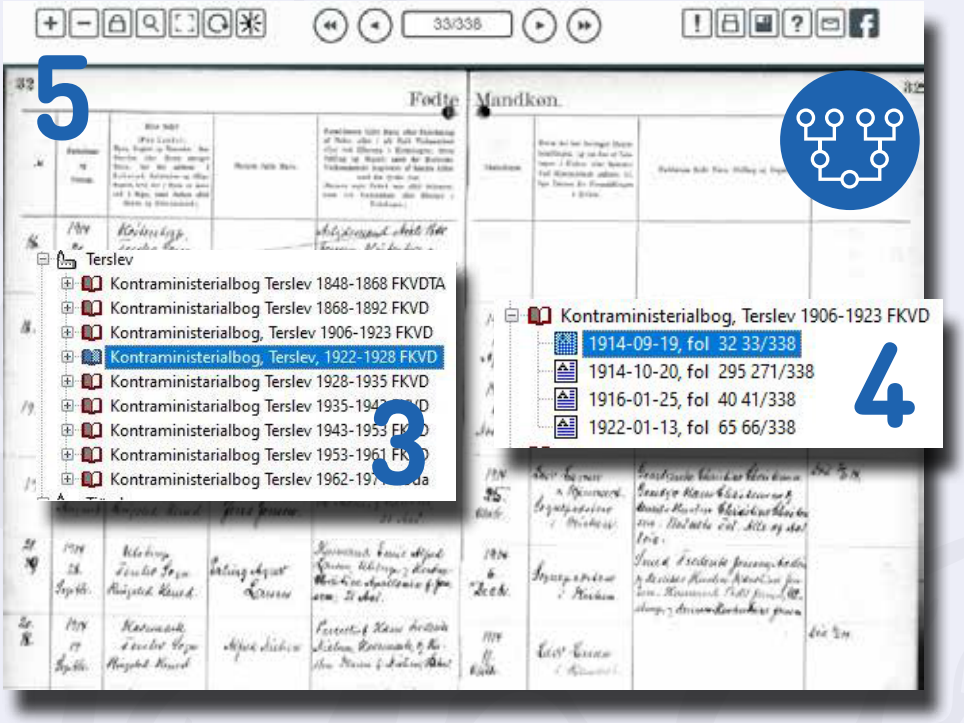

Bild 3. Källa i källträdet. Bild 4. Källhänvisning i källträdet.
Bild 5. Exempel på originalkälla för 1914-09-19, fol 32 33/338 i Kontraministerialbog, Terslev, 1922-1928 FKVD. Det är en födelsebok för mankön där den aktuella födelsen står längst ner på sidan.

konfirmerade, vigda, döda), med män/pojkar först och kvinnor/flickor sist inom varje typ. Jag använder samma beteckning i registreringen för att så långt som möjligt anknyta till den källa jag har använt, till exempel Kontraministerialbog, Terslev, 1922–1928 FKVD (Bild 3). Det syns inte i källträdet om min källa för Terslev församling gäller en födelse, ett dödsfall eller en vigsel, det framgår av noteringen i personöversikten i Disgen.

En källhänvisning till ”Kontraministerialbog, Terslev, 1922–1928 FKVD” i källträdet kan vara ”1914-09-19, fol 32 33/338” (Bild 4). Jag anger såväl folieringen som bildnumreringen, det kan ju tänkas att någon som ser min forskning vill läsa i originalboken på en av Rigsarkivets läsesalar (Bild 5).

Rigsarkivet har i samarbete med Ancestry nyfotograferat ett antal kyrkböcker fram till 1892. Dessa är fotade i färg precis som ArkivDigital och de är samlade på samma sätt som de fysiska kyrkböckerna, alltså en för födda män, en för födda kvinnor och så vidare. Då källan är någon av de nyfotograferade böckerna anger jag naturligtvis den som till exempel födda män.

När det gäller borgerliga registreringar har jag dem liggande i en egen grupp i mitt släktträd ”Utländska arkiv”. Där hittar man folkräkningar, olika källor för olika år men inte sorterade geografiskt inom varje land. För Danmarks del har jag Köbenhamns Stadsarkiv med Politiets Registerblade, borgerliga vigslar ordnade efter vilket amt och civil myndighet som utförde vigseln (borgmästare, giftefoged, politimästare eller sognefoged) med varje myndighet i egen mapp under respektive ort (Bild 6).

Då jag själv jobbade några månader på ett kyrkokontor i Danmark som kordegn, vet jag ju hur kyrkböckerna förs rent praktiskt, eller fördes ska jag kanske säga då det är 40 år sedan. Jag vet även hur det civila samhället med befolkningsregister fungerade då det var en kommunal angelägenhet, inte en kyrklig som här i Sverige. ▣

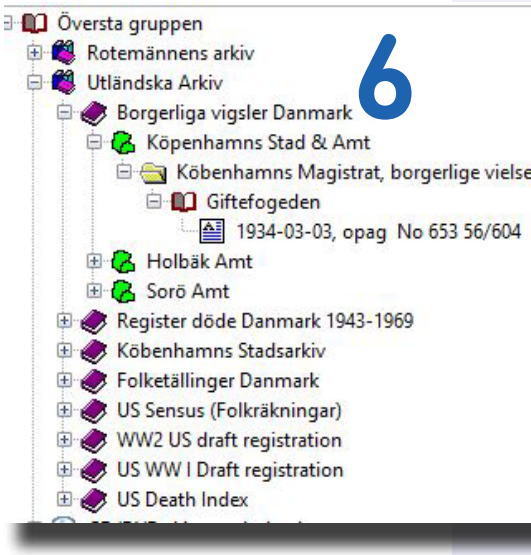

Bild 6. Mitt källträd med utländska arkiv. Se hur en borgerlig vigsel i Köpenhamn är registrerad.

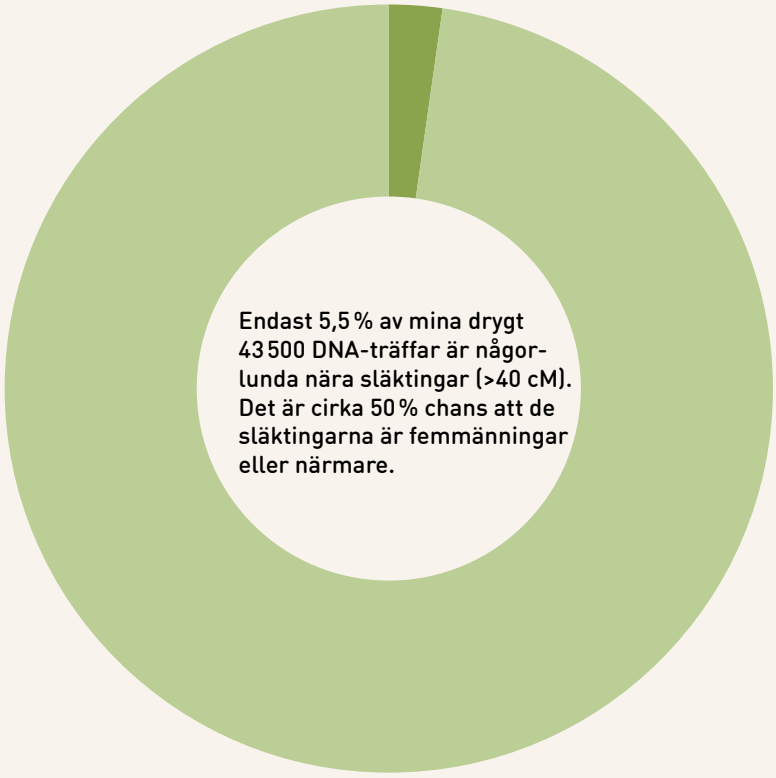

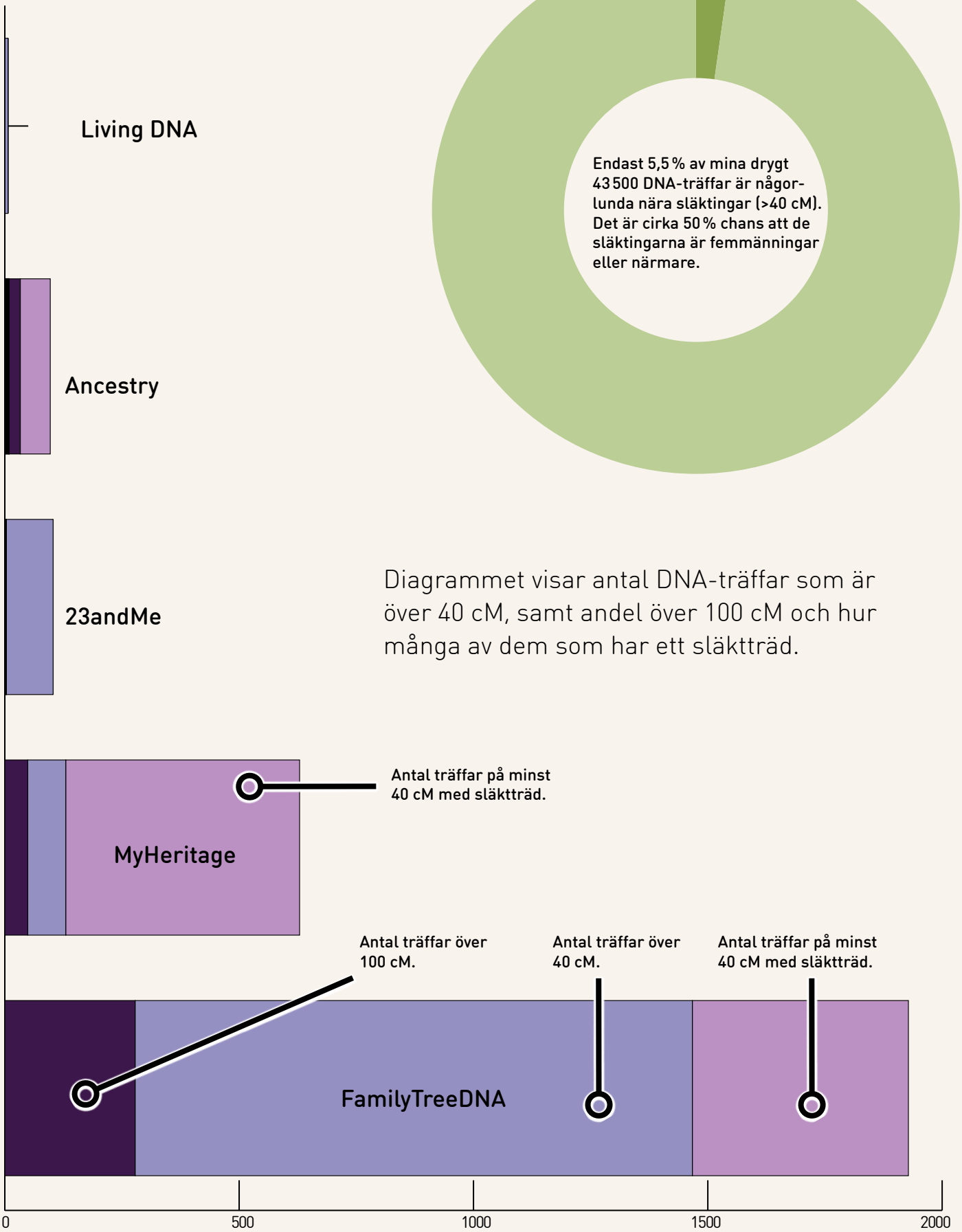

Diagrammet visar antal DNA-träffar som är över 40 cM, samt andel över 100 cM och hur många av dem som har ett släktträd.

Anna Linder
diskulogen@dis.se

DNA-krönika

Testföretaget 23andMe går ihop med Virgin Group's VG Acquisition Corporation och myDNA har redan gått ihop med FamilyTreeDNA (FTDNA) och deras huvudägare Gene by Gene. DNA-testföretagen har fått välkomna tillskott i kassorna och kan utveckla nya tjänster, främst inom hälsa. En del användare känner sig oroliga för framtiden, men FTDNA säger till exempel att de kommer att fortsätta i samma spår som tidigare och värna kundernas integritet.

Genome Mate Pro

Genome Mate Pro (GMP) blir Genealogical DNA Analysis Tool (GDAT). GMP kommer inte längre att uppdateras utan det är GDAT som gäller nu. Många verkar dock ha problem med att föra över information korrekt så jag tänker invänta nästa version, när allt fungerar lite bättre, innan jag testar den.

Jag har blivit bättre på att föra anteckningar över de gemensamma träffar som är störst för mina DNA-träffar på 23andMe och MyHeritage direkt i GMP. Det gör det enklare att hitta kopplingar, och det är även säkrare att spara uppgifterna där eftersom träffarna begränsas till de bästa 1500 hos 23andMe. Det är så roligt att hitta kopplingen till en DNA-släkting och det kan vara enkelt då man vet vilka andra träffar som är ett syskon, kusin eller mormor.

Det är tillfredsställande att fokusera på ett område där jag registrerat det närmast gemensamma anparet och angett en grupp så att segmenten färglagts automatiskt i segmentkartan i GMP. Om man utgår från ett sådant område kan man enkelt klura ut var överlappande DNA-träffar hör hemma. Det fungerar särskilt bra med mormors anor då så många ganska nära släktingar har testat.

Efter att ha fokuserat på vissa segment har jag börja hitta kopplingar via skogsfinnar på kromosom 20 där 23andMe identifierat ett stort segment som finskt. Det verkar stämma bra. Ett sätt att hitta kopplingar till de skogsfinska anorna är också att söka på de efternamnen i namnlistan hos FTDNA och sedan börja markera de DNA-träffarnas segment som skogsfinska.

Bygga släktträd

Ett enkelt arbetssätt när man ska bygga släktträd med många generationer för sina DNA-träffar är att göra grundarbetet i ArkivDigital för svenska träffar och i Ancestry för amerikanska träffar, och sedan importera det som en Gedcom i sitt vanliga släktforskningsprogram för att avsluta arbetet där.

Det går ganska snabbt att bygga upp ett nytt släktträd online och man slipper skriva så mycket när man använder de sökbara databaserna, dessutom skapas automatiskt en källhänvisning. I ArkivDigital väljer man en person åt gången att föra över till sitt träd, medan man hos Ancestry kan markera en hel familj och få med alla namn direkt. Sedan är det bara att forska vidare, komplettera och börja leta kopplingar eller dubbletter i sitt vanliga släktforskningsprogram.

Etnicitet

MyHeritage (MH) har nyligen uppdaterat sin etnicitetsuppskattning. Nu kan de, liksom Ancestry och 23andMe, ange mindre områden i till exempel Sverige som man antagligen har anor ifrån. Den informationen baseras på vad dina DNA-träffar har registrerat i sina släktträd. Den största gruppen jag tillhör enligt MH är "Östra Sverige" som baseras på 3 260 DNA-träffar varav 1 896 är länkade till släktträd. Jag har ytterst få, om några, anor i det området. De två grupperna "Sverige och Norge" samt "Norge och Dalarna" baseras på under 300 DNA-träffar och 100–150 släktträd, men de är mer korrekta.

Omviktning

Jag har inte känt något behov av att testa Staffan Betnérs omviktningsverktyg, som räknar bort småsegmenten från Family Finder-resultatet, eftersom GMP kan räkna bort alla småsegment och ange nytt totalt cM. Men det visas visserligen inte i släktlistan utan finns bara med när man tittar på varje enskild individ. När jag testade omviktingen försvann konstigt nog en mycket nära släkting. Det var annars mest intressant att se de som letade sig upp från en plats ganska långt ner i träfflistan, som plats 130 till 34, 114 till 39, eller 286 till 43. De kanske är närmare släkt än vad de först verkade vara. Det var en del träffar som flyttades lite längre ner i listan, men faktiskt inte så många.

Jag har drygt 5 600 träffar hos FTDNA, nästan 19 000 hos MyHeritage, 17 500 hos Ancestry, 1 500 hos 23andMe och 150 hos Living DNA. Tusentals DNA-träffar återfinns i mer än en DNA-databas. En mycket stor andel är avlägsna träffar, se diagram. Färre än 2 500, eventuellt under 1 000, träffar delar minst 40 cM DNA med mig. ▣

ArkivDigitals flygbild

Digitaliseringen av ArkivDigitals miljontals flygbilder fortsätter. Nu pågår arbetet med originalnegativen. Bildserierna blir kompletta och bildkvaliteten mycket högre.

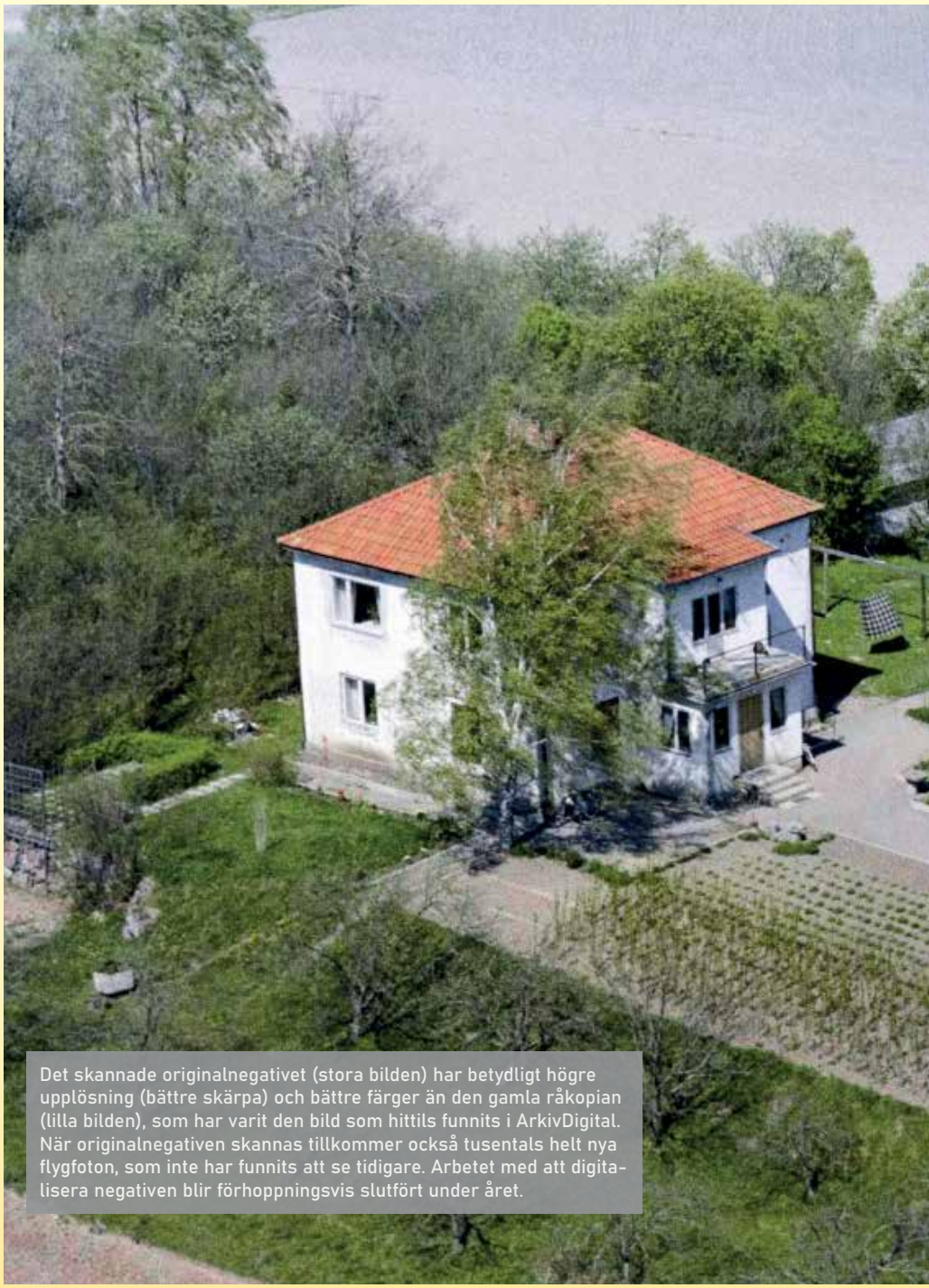

Det skannade originalnegativet (stora bilden) har betydligt högre upplösning (bättre skärpa) och bättre färger än den gamla råkopian (lilla bilden), som har varit den bild som hittils funnits i ArkivDigital. När originalnegativen skannas tillkommer också tusentals helt nya flygfoton, som inte har funnits att se tidigare. Arbetet med att digitalisera negativen blir förhoppningsvis slutfört under året.

För några år sedan förvärvade ArkivDigital flera miljoner flygbilder på hus och gårdar och andra miljöer runt om i hela Sverige. I köpet ingick både originalnegativ och så kallade råkopior, snabbt och inte särskilt noggrant gjorda pappersbilder. Råkopiorna var enkla att skanna och lades ganska omgående upp i ArkivDigitals tjänst, medan digitaliseringen av originalnegativen har varit en mer komplicerad process. Men nu är den i gång på allvar.

Skillnaden i kvalitet mellan de gamla råkopiorna och de digitaliserade negativen är ofta avsevärd. Jämför bilderna här intill! Den lilla är råkopian, den stora originalnegativet. Flygfotot togs 1958 i Örnslund i Knivsta mellan Uppsala och Stockholm (gården innehades då av Arne Wallster, född 1911, död 1961). Färgerna på råkopian har nästan bleknat bort och bilden är ganska suddig. Digitaliseringen av originalnegativet däremot är så skarp att detaljer går att förstora upp avsevärt på skärmen. Ibland blir det nästan som att kliva ner på gårdsplanen.

Men ännu viktigare än den förbättrade kvaliteten är att nästan alla bildserier har fler negativ än vad det finns råkopior. Av olika orsaker har tydligen inte alla råkopior blivit bevarade. Just i detta fall är skillnaden väldigt stor. I AB Stockholm Aero serie F:3201 finns bara 3 råkopior, men inte mindre än 48 negativ. Det betyder 45 nya bilder på hus och gårdar i Knivsta-trakten som inte tidigare har funnits i ArkivDigital.

Exakt hur många nya bilder som på detta sätt dyker upp är det ingen som vet ännu, men det rör sig om åtskilliga tusen.

Både råkopiorna och de digitaliserade negativen kommer att finnas tillgängliga i ArkivDigital. Det beror på att råkopiorna ofta har information på baksidorna, exempelvis om var bilden är tagen. Dessutom har många av

ArkivDigital
Din nyckel till historisk kunskap

ler blir fler och finare

ArkivDigitals användare markerat på kartan var bilderna är tagna exakt. Den informationen vill vi förstås inte ska gå förlorad.

Råkopior och originalnegativ ligger i skilda serier under respektive arkivbildare. Serienumren är desamma, men råkoporna avlutas med ett R och originalen med ett O, exempelvis Svenska Aero-Bilder, volym L:1092_R respektive L:1092_O. Serierna innehåller alltså samma bilder med den skillnaden att R-serien kan ha mer skriftlig information och bilder kan saknas, medan O-serien har bättre bildkvalitet och högre upplösning.

Håkan Skogsjö

ArkivDigital
Din nyckel till historisk kunskap

Eva Dahlberg
evad.forening@gmail.com

Shared DNA: **98 cM** across **3 segments**
Unweighted shared DNA: **98 cM**
Longest segment: **37 cM**

Bild 1. Den information man får hos Ancestry om delat DNA.

Få ut mer av DNA-resultatet

Tillhör du dem som har köpt ett DNA-test och inte riktigt vet vad du har beställt eller varför? Vad ska du använda resultatet till? Det är lätt att dras med på vågen av de som lovprisar DNA-testning som det nya verktyget i släktforskarens verktygslåda. Vi är många som tycker det är bra och att det går att använda till allt möjligt – som till exempel att verifiera vår släktforskning. Andra får sitt livs överraskning när de tittar på sitt resultat för första gången och inte ser de nära släktingar de förväntar sig. För att man ska få träff på andra DNA-testade släktingar krävs dels att man har testat sig på samma bolag, dels att man gjort samma sorts test - det vill säga antingen det vanliga testet som kallas autosomalt och/eller haplogrupptesterna. Men om du tog ditt test för något eller några år sedan och därefter inte brytt dig om det, så kanske du ändå ska ta och kika på ditt resultat igen och läsa artikeln. Jag går inte in på något av de olika mer eller mindre avancerade verktygen som finns hos bolagen och på andra sajter.

Det är nu i början av mars 2021 nära 250 000 svenskar som har tagit någon form av DNA-test för släktforskning enligt Peter Sjölund. Siffrorna på global nivå är svåra att bedöma, men de större – och därmed de relevanta – testbolagen har nyligen angivit dessa siffror för autosomala test: Ancestry har cirka 19 miljoner testade, 23andMe cirka 12 miljoner, MyHeritage cirka 4,5 miljoner, FamilyTreeDNA cirka 1,4 miljoner samt det mindre testföretaget Living DNA som har cirka 0,3 miljoner testade (källa ISOGG).

Sedan tillkommer att FTDNA är det enda bolag som gör ytterligare typer av test av det som kallas för haplogrupp, och även ger träffar på de testerna och därför är relevant för oss släktforskare som söker den kunskapen, inspirerade av Bryan Sykes med boken ”Evas sju döttrar” eller av Karin Bojs. Läs mer om det längre fram i artikeln.

Hur är ni släkt?

Bolagens DNA-tester analyserar bitar av dina kromosomer för att sedan hitta segment som du delar med nära och avlägsna släktingar. Människan har normalt 23 par kromosomer, eller 46 stycken, varav ett par är könskromosomerna XX (biologisk kvinna) respektive XY (biologisk man). Det finns en rad olika både numeriska och strukturella kromosomavvikelser, att man alltså har ett annat antal kromosomer, till exempel andra uppsättningar av könskromosomerna som inte är helt ovanliga eller att man har extra kopior av någon annan kromosom (Downs syndrom är den mest kända situationen, med en extra kopia av kromosom 21).

Det spelar ingen roll på vilket av de vanliga 22 kromosomparen du har träff med din släkting, men en träff betyder att båda två har samma segment eller bit av en kromosom som ser likadant ut och sitter på samma plats på kromosomen och kommer från en gemensam ana. Kromosomerna är olika långa och numrerade 1–22 och har alltid samma ordning hos alla. De har alla en ”midja” eller insnörpning som kallas centromer. Ibland ser man att en del tror att kromosomen man fått från mamma respektive pappa är på var sin sida om centromeren (höger/vänster i kromosomvisaren) men de ligger i stället längsmed varandra i bilden som om du tryckt ihop ett X och lagt på sidan. Bolagens analyser kan inte heller avgöra vad du fått från mamma respektive pappa.

Testbolagen presenterar dina DNA-träffar i en lista och anger hur mycket DNA ni delar samt ger en uppskattning eller bedömning av hur ni kan vara släkt. Det mäts i ett mått som heter centimorgan, förkortat cM, som är ett sannolikhetsmått och inte ett konkret längdmått. Testföretagen har dessutom olika beräkningar, metoder

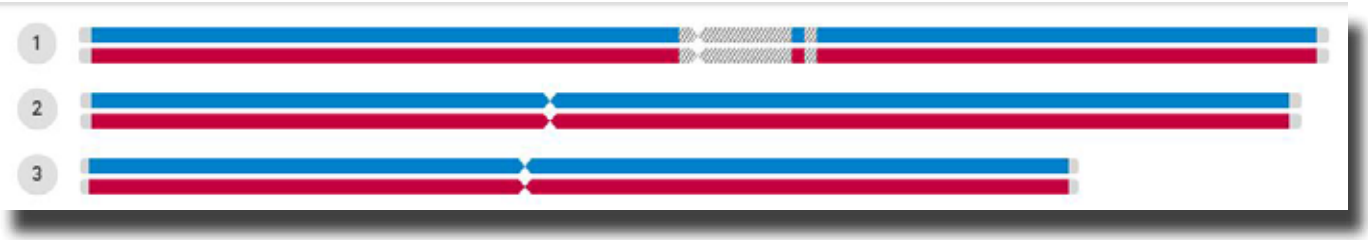

Bild 2. Kromosomvisaren med mor och far.

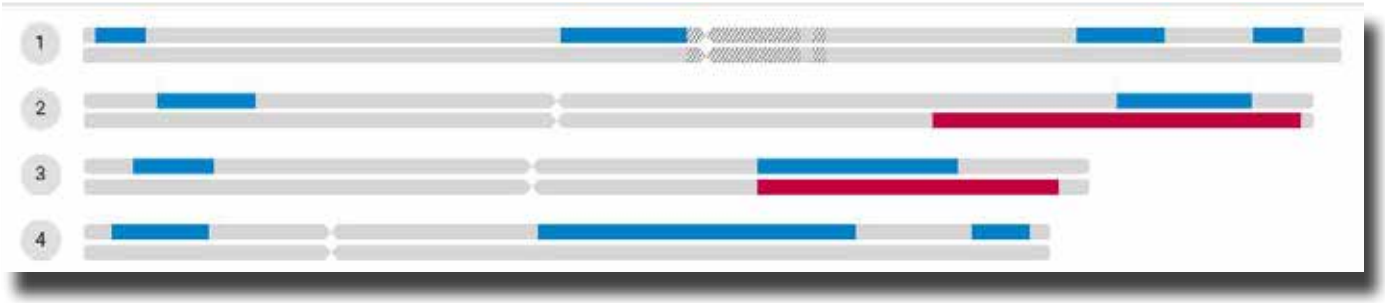

Bild 3. Kromosomvisaren med kusiner på fars och mors sida.

och gränsvärden som ligger bakom deras träfflista. Jag utelämnar helt deras olika referensgrupper för ”etnicitet” och ursprungskartor, det är föremål för en helt egen artikel, det räcker att konstatera att man själv får olika sådana kartor på olika bolag och helsyskon får olika på samma bolag.

Tre av bolagen, nämligen 23andMe, FDTNA och MyHeritage, har dessutom en kromosomvisare där de presenterar var på kromosomerna de gemensamma segmenten du och dina träffar delar finns. På Ancestry anges bara hur många segment och hur långt det längsta segmentet är , klicka på släktskapet för att se det (Bild 1).

Hur är du och din träff släkt?

DNA är bara ett verktyg i din verktygslåda – det behöver alltid kompletteras med släktforskning. Jag brukar säga att ”alla säger att DNA inte ljuger – men jag vill lägga till att det inte berättar sanningen heller”. Testföretagen kan nämligen inte avgöra hur du och din träff är släkt, bara att ni är det på något sätt – mer eller mindre avlägset. Du måste med släktforskning, med din kunskap om hur släktskapet kan vara utifrån källorna, konstatera om deras uppskattning stämmer. I Bild 2 syns mitt test och mina föräldrars test, jag har ärvt en hel kromosom av dem var – vi delar normalt antal cM för förälder/barn men bolagen kan inte säga om jag är mamma eller barn gentemot dem – om det är mina föräldrar eller mina barn (Bild 4).

Bild 3 visar mitt test och en kusin på mammas sida och en på pappas sida – mina kromosomer är grå och de färgade segmenten är de jag har gemensamt med var och en av dem – men bolaget kan inte säga vem som är på vilken sida av släktträdet – det får jag avgöra utifrån min kunskap. Och har du okända grenar, genom att du själv eller någon av dina anor har en okänd förälder, så får du utgå ifrån det du kan hitta i källorna med dina bästa träffar och börja där för att få en väg in i källmaterialet.

Bolagen kan inte heller avgöra om du och träffen är kusiner eller om det är farbror eller morbror gentemot syskonbarn – det måste återigen avgöras från kunskapen om familjeförhållandena. Och du kan inte heller bevisa var i ert träd ett släktskap finns bara av att säga att du delar ett visst antal cM med någon och har ett gemensamt segment på en av kromosomerna.

Det är därför datainsamlingen som Blaine T Bettinger gjort och presenterat i Shared cM Project är så viktig. Det är nu (version 4 från mars 2020) cirka 60 000 släktskap som ingår i statistiken. Det finns ett interaktivt verktyg på webben där du kan mata in antalet cM som du och träffen delar, så tänds ett antal rutor för de olika släktskap som är aktuella (www.dnapainter.com > Tools > Shared cM Tool). Du hittar informationen om cM i träfflistorna (Bild 4).

Jag brukar peka på att man ska titta även på de halva släktskapen i vänstra delen av rutnätet (Bild 5), som beror på att man kan komma från olika äktenskap eller relationer. Testföretagen brukar bara skriva bedömningarna från anor som är helsyskon.

Alla bolagen låter dig sortera dina träffar efter släktskap/delat DNA eller efter senast inkomna träffar. Från 23andMe, FTDNA och MyHeritage kan du ladda ner en fil med både träffarnas namn och ert delade DNA, så att du kan sortera i till exempel Excel eller liknande kalkylprogram.

Det är viktigt att veta att man kan ha så kallade falska segment, när det är korta bitar delat DNA – oftast under 7 cM – så är det stor sannolikhet att det inte är ett segment som är nedärvt på grund av släktskap.

Det är också viktigt att veta att man faktiskt inte har DNA kvar från alla sina anor vilket också gör att man inte alltid delar DNA med sina släktingar

Relationship Range	Shared cM	Longest Block
Father/ Son	3,384	267
Mother/ Daughter	3,384	267
Full Brother, Half Brother, Grandfather/ Grandson, Uncle/ Nephew	2,070	155
Full Sister, Half Sister, Grandmother/ Granddaughter, Aunt/ Niece	1,976	118
Half Brother, Grandfather/ Grandson, Uncle/ Nephew	1,931	143
Half Brother, Grandfather/ Grandson, Uncle/ Nephew	1,818	258
1st Cousin, Half Brother, Grandfather/ Grandmother, Uncle/ Nephew	1,094	77
1st Cousin, Half Brother, Grandfather/ Grandmother, Uncle/ Nephew	915	145

Bild 4. Släktskapsförslag samt mängd delat DNA hos FTDNA respektive Ancestry.

– även om man vet hur man är släkt. Man delar alltid DNA med sina tremänningar eller närmare, men sedan klingar det av – redan vid fyrmänningar kan det falla bort 10 % och vid femmänningar delar du bara DNA med 50–70 % av dem. Detta gör att det vanliga DNA-testet jag hittills har beskrivit passar för att hitta ättlingar till anor de närmaste fem–sex generationerna.

Hur många träffar får du?

Man får olika antal träffar eftersom bolagen är olika stora, alltså har olika många testade, men också olika beroende på sitt eget ursprung. Det är många i USA som testat sig liksom i Sverige, Norge och Finland, men färre i Danmark och i de flesta andra europeiska länder. FTDNA och MyHeritage skickar DNA-kit till i stort sett hela världen, medan 23andMe säljer till cirka 50 länder och Ancestry till 34.

Men man får också olika antal träffar beroende på var man har sina rötter i Sverige, en med rötterna i Skåne får färre träffar än en som har rötterna i Norrbotten. Jag administrerar kit för olika släktingar på flera bolag från de två landskapen, eftersom jag har en förälder från respektive landskap. I tabellen nedan ser du hur olika antal träffar det blir.

Man får också olika många nära träffar. Min skånske pappa har hos FTDNA bara tre träffar med över 100 cM i totalt delat DNA utöver de släktingar jag testat, medan min norrbottniska mamma har fler än 360 träffar som hon delar över 100 cM med! Så du får helt enkelt titta på hur det ser ut för dig och börja med att försöka lista ut vilka de är som bedöms vara 2C–3C (tremänning–fyrmänning) eller 2C–4C (tremänning–femmänning).

Man kan aldrig veta var ens släktingar testar sig, så jag är glad att vi finns på alla bolagen. De där viktiga fyrmänningarna som bekräftar släktträdet och släktforskningen har dykt upp på alla bolag och många av dem finns bara på ett av bolagen. Använd därför möjligheten att ”fiska i flera sjöar”, som jag nämner under rubriken Maximera ditt DNA-test, kopiera dina testdata till de bolag som medger det.

En egenhet hos 23andMe är att de har ett tak på 1 500 träffar, så när man får nya träffar kan de knuffa bort de träffar man har sist på sin träfflista. Men genom att be personer dela information kan man komma över taket. Bolaget har också egenheten att det inte finns en trädfunktion att ladda upp en Gedcom-fil till. Om man vill se delade DNA-segment i kromosomvisaren måste man ändra inställningen under användarnamnet/ profilen > Settings > Privacy/Sharing: DNA Relatives – det ska stå ”You are participating in DNA Relatives”.

Landskap	Ancestry	23andMe	FTDNA	MyHeritage
Skåne	19 450 (369 ”4C or closer”)	1 547	2 475	6 441
Norrbotten	(ej testad)	(ej testad)	7 346	27 642
”hälften av varje”	24 865 (862 ”4C or closer”)	1 577	4 943	(ej testad)

Hur vet du vilken ana?

Först och främst vill jag slå ett slag för att kontakta dina träffar, även de utan träd! Tala i mejlet eller meddelandet om vad du själv heter hos bolaget samt namnet på DNA-träffen (du har kanske en anonym e-postadress och mejlar till mig som administrerar cirka 30 kit).

Bild 5. Shared cM Tool visar sannolikheten för olika släktskap, även halva släktskap som syns till vänster i bilden.

Egentligen vet du inte alls att det DNA-segment du delar med en träff/ släkting kommer från en viss gemensam ana – allra minst om det är Birger Jarl eller Gustav Vasa eller någon annan som ligger många generationer tillbaka. Sannolikheten är mycket stor att ni vet att ni har just den anan gemensamt för att det är den bäst utforskade anan – inte för att det är den närmaste gemensamma ana ni har.

Du behöver se på varje generation bakåt för att se om det är rätt linje. Hur komplett är ditt eget träd och hur komplett är din träffs träd? Finns det luckor i något av dem till följd av en okänd far (eller okända föräldrar) eller att några kyrkböcker brunnit upp eller helt saknas? Fall sedan inte för bekräftelsefördomen (”confirmation bias”) att när man väl har hittat en koppling antar man att det ”måste ju vara så vi är släkt”. Det är få fall där både du och din träff har helt kompletta träd (utan luckor) i till exempel tio generationer utan att det finns någon enda gemensam ana före den där kände personen i generation 10.

Jag har själv ett flertal fall där jag vet hur jag är släkt med mina träffar men ändå inte kan säga var det gemensamma segmentet kommer ifrån, eftersom jag är släkt med mina träffar genom flera olika personer. Vi härstammar från både den fiktive Per Persson och Anna Nilsdotter samt från Olof Andersson och Nilla Bengtsdotter (alltså inte anförluster). I andra fall vet jag att vi rör oss i samma socknar och inte har utforskat varandras träd tillräckligt mycket för att utesluta släktskap från flera socknar. Det handlar om att forska brett, på syskon, halvsyskon, kusiner och halvkusiner till anorna i ditt eget träd. Förhoppningsvis kommer du åtminstone fyra-fem-sex generationer bak på flera av dina grenar för att sedan vända mot nutid igen för att hitta deras ättlingar.

Maximera ditt DNA-test

Om man vill undvika att testa sig på alla ovannämnda bolag kan det vara bra att känna till att du kan överföra (kopiera) ditt DNA-testresultat från flera bolag till varandra – en så kallad transfer av rådata. Du kan dock inte föra till de två största, Ancestry och 23andMe, utan bara från dem till FTDNA och till MyHeritage. Men dra nytta av möjligheterna som finns! Det är gratis att göra det, men det kostar 200–300 kronor att låsa upp bolagens verktyg med extra finesser (19 dollar hos FTDNA och 324 kronor hos MyHeritage). Men listan med släktingar och att ta kontakt med dem är gratis. Det enda man behöver tänka på är att FTDNA inte kan ta emot test från MyHeritage som är gjort före april 2019, men åt andra hållet går det bra utan tidsgräns.

Detta innebär att du får ut mest DNA-test för dina pengar genom att testa dig på Ancestry och när du har fått resultatet föra över det till FTDNA och MyHeritage. Då får du träff på de som har testat sig på de tre bolagen utan att göra om ”testprocessen”. Men vill du göra en haplogrupptest hos FTDNA så måste du beställa ett testkit från dem – det kan du göra när du är inloggad på ditt FTDNA-konto och gå till Add ons & Upgrades.

Haplogrupper

Vi i DNA-släktforskningsvärlden pratade mycket om haplogrupper för fem-sex år sedan, i samband med att Karin Bojs bok ”Min europeiska familj de senaste 54 000 åren” kom ut. Men det är fortfarande relevant att prata om och testa haplogrupper, inte bara för att veta ”bokstavskombinationen” utan för det är så vi kan bekräfta våra släktträd i de långa, djupa leden.

Det gäller test på männens Y-kromosom för yDNA (fädernelinjen, ärvs far till son) och/eller mtDNA (möder-

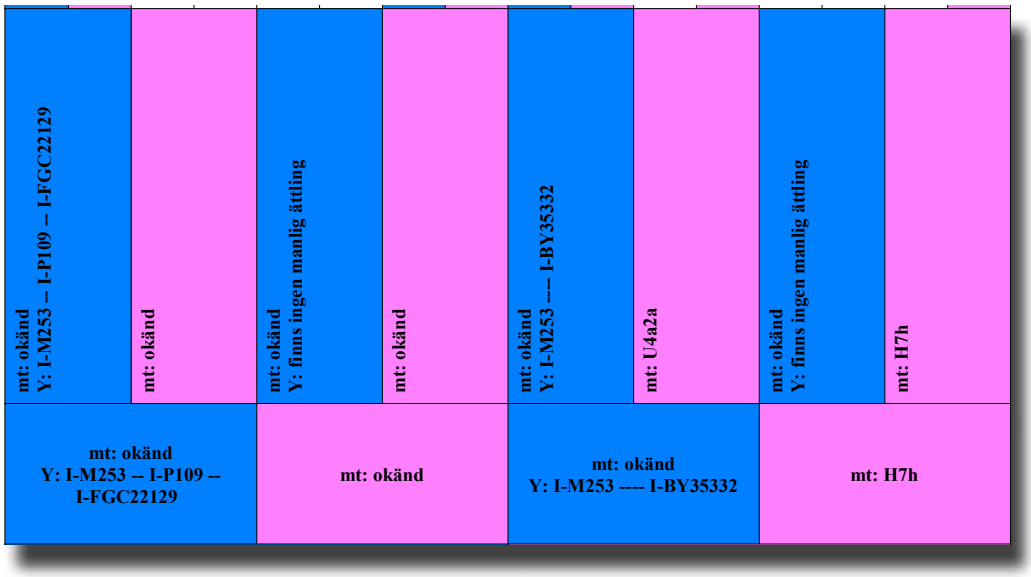

Bild 7. Ett haplogruppträd gjort i Disgen.

nelinjen, ärvs mor till barn, bara döttrarna för det vidare). I slutet av februari 2021 är antalet testade i FTDNA:s databas för haplogrupptesterna enligt personligt meddelande från FDTNA följande:

- Det fullständiga testet BigY (Y500 & Y700): drygt 62 000 testade.
- Det mindre testet Y37: en bra bit över 400 000 testade.
- Det minsta testet Y12: en bra bit över 500 000 testade.
- Det fullständiga mtDNA-testet (FMS): nästan 205 000 testade.

Det är inte relevant att testa yDNA för att bekräfta en okänd far/morfar/farfar utan det görs för att med två testade ättlingar bekräfta 1700-talsleden eller 1500-talsleden i din släktforskning på rena fädernelinjer.

På FTDNA kan du se om dina träffar har gjort ett test för haplogrupp och använda det i din egen forskning (Bild 6). På 23andMe ingår det i testen så där ser du det också för dina träffar. Men beroende på vilken nivå av test det är, hur många markörer, så kanske du bara ser den mycket övergripande nivån. Det finns hos FTDNA mer än 36 000 grenar i Y-haplogruppträdet, det är därför man trots alla testade inte får så många träffar på sin egen kvist. För att bestämma åldern på haplogruppen krävs egentligen Y700 eller motsvarande, gärna åtföljt av en analys hos ett bolag som heter Yfull.

Priser

Det är lite prisskillnad mellan bolagen och även mellan testerna. De olika bolagen visar sina prislistor i olika valutor när du surfar in på webbsidan från Sverige, MyHeritage i kronor, FTDNA i dollar och Ancestry i euro. Men 650 till 850 kronor är spannet för normalpris utan porto- och expeditionsavgift. Dessutom har Ancestry bäst värde om du tar ett kort eller längre abonnemang medan MyHeritage nästan har krav på abonnemang för att du ska ha nytta av ditt DNA-test om du köper det där (det är förmånligare att göra en överföring till dem och låsa upp verktygen för en engångsavgift). FTDNA har inga abonnemang, inte heller 23andMe. Det är därför Ancestry, trots att de ligger dyrast i inköp, kan bli billigast i längden om man sedan för över sina rådata till de andra två bolagen FTDNA och MyHeritage.

Det förekommer ganska ofta rea hos FTDNA och MyHeritage, ofta ligger priset då runt 59 dollar (cirka 500 kronor). För FTDNA:s alla tester finns det fram till mitten av april reakuponger från RootsTech-mässan som var nyligen. Det annonseras inte som rea på hemsidan utan man behöver ange kupongkoden vid betalning. Kupongerna finns i Facebook-grupperna jag nämner i nästa avsnitt.

Det brukar också finnas specialpris vid den internationella DNA-dagen den 25 april. Annars brukar det också blir rea igen vid amerikanska mors dag och fars dag i maj respektive juni, samt ibland på sensommaren och vid Thanksgiving, BlackFriday i november och till jul. Då ligger priset för till exempel Y37 ofta på 109 dollar men ibland 99 dollar och mtDNA 139 dollar. Men ju fortare man testar sig, desto fortare har man resultaten och kan jobba med dem!

Diverse tips och trix

Det finns en myt att man ska testa Y-DNA för att spåra en okänd far i en nära generation, men i de fallen är det alltid bättre att börja med de vanliga testerna, gärna hos flera av bolagen.

Testa de äldsta släktingarna om du har chansen – särskilt om du gör det

Tests Taken: Y111 **mtDNA Haplogroup:** N/A **Y-DNA Haplogroup:** N-M231

Bild 6. I FTDNA kan du se dina DNA-träffars haplogrupper, om de har tagit de testen.

för släktforskningen, dina föräldrars syskon eller kusiner är mer intressant att testa än dina barn. Likaså är det intressant att testa dina egna syskon. Ni har visserligen ärvt 50 % var från respektive förälder men ni har ändå ärvt lite olika segment från dem, vilket gör att ett syskon kan få träff på femmänningarna från en sida av släkten, medan du själv har några andra på din träfflista.

Eftersom det trots allt är en investering du gjort när du DNA-testat dig, se till att ditt användarnamn och ditt lösenord till respektive sajt finns tillgängligt för någon släkting eller god vän om något skulle hända dig. Lägg informationen i Vita arkivet eller motsvarande – och kanske i ditt släktforskartestamente – där även uppgifterna till dina abonnemang står.

FDTNA sparar ditt inskickade DNA-test (två provrör) i 25 år, och det gör att du kan beställa en analys nu och ett senare. Jag har till exempel köpt flera tester under flera års tid på några av de kit jag administrerar, där jag har lov att till exempel uppgradera från Y37 till BigY. Om du administrerar ett kit för en person som har avlidit och du vill göra någon ytterligare test så är det alltså möjligt, men du bör kontakta FTDNA:s kundtjänst/support så de känner till att personen är avliden och kontrollerar om det verkar finnas tillräckligt mycket kvar i provrören.

En del tycker att amerikaner är bra att ha i sin träfflista för de ”har ofta bara en svensk linje”, men det var ju faktiskt också vanligt att de hamnade i svenskbygder där de gifte sig med andra svenskar, kanske rentav från samma hemtrakt i Sverige. Jag vet också flera amerikanska släktforskare som har alla fyra ”grandparents” från Sverige.

Det finns två väldigt aktiva Facebook-grupper att gå med i för att få veta mer om DNA-släktforskning, den ena heter DNA-anor, den andra heter Släktforskning – DNA – för noviser. Där får man också tydligt veta när det är dags för en rea.

Om din träff, till exempel en som du vet är din pappas fyrmänning, har rätt mödernelinje för din pappas farmor så bör du kontrollera om han eller hon har gjort en test för haplogruppen på FTDNA och/eller 23andMe. På FTDNA klickar du på det lilla plustecknet i träfflistan så öppnas en list (Bild 6) där det antingen står N/A – det vill säga inte tillgängligt/tillämpligt, ingen haplogrupptest gjord, eller så står det till exempel Y67 eller FMS och så står det en bokstavskombination annan än N/A.

Den informationen kan du använda för att göra ett haplogruppträd. I Disgen gör jag ett sådant genom att göra en ny mapp och ge personerna förnamnet mt och efternamnet Y, och som notis skriver jag vem haplogruppen baseras på. I Bild 7 syns ett utdrag ur min pappas haplogruppträd som en komprimerad antavla. Det går också att göra som ett cirkeldiagram i appen Släkten (okänd betyder att jag inte hittat någon lämplig person att testa än).

Och slutligen – lämna in till Disbyt från ditt släktforskningsprogram för ytterligare hjälp i din DNA-släktforskning! ▣

LITTERATURTIPS

Karin Bojs: Min europeiska familj de senaste 54 000 åren (2015).

Karin Bojs och Peter Sjölund: Svenskarna och deras fäder – de senaste 11 000 åren (2016).

Peter Sjölund: Släktforska med DNA (Släktforskarförbundets handbokserie, nr 9).

Peter Sjölund: Från DNA-test till släktträd (2019).

Christina Sagersten: Pappa, vem är du? Lös din släktgåta med hjälp av DNA (2021).

FILMTIPS
På webbsidan www.testadna.nu eller Youtube-kanalen Linda Åsa (DNA med Åsa och Linda) finns korta informationsfilmer på svenska för till exempel överföring av DNA mellan sajter.

På FamilyTreeWebinars som numera ägs av MyHeritage finns flera filmer utifrån MyHeritages DNA-tester, med Peter Sjölund och en med Christina Sagersten.

På URPlay kan du söka upp några äldre föredrag om DNA från Släktforskardagarna 2015 och 2016, både med Karin Bojs och Peter Sjölund.

Dis egen Youtube-kanal har också filmer, till exempel om hur du kan använda din träfflista från FTDNA tillsammans med din träfflista från Disbyt.

Ingrid Belfrage
ingrid_rask@hotmail.com

Laga skifteshandlingar

Lantmäteriets kartor över laga skiftesutredningar är detaljrika och protokollen som tillhör dem är en guldgruva för oss släktforskare. Är det också möjligt att följa samma område i brandförsäkringshandlingar får man tillgång till en mycket stor informationskälla.

Jag har studerat ett antal laga skiftesutredningar och brandförsäkringshandlingar i byarna Tönnånger, Älgnäs och Håkanbo i Skogs socken, södra Hälsingland. för att få en bättre bild av området.

Laga skifte

Laga skifte i Sverige beslutades år 1827 och principerna i skiftesstadgan gällde till 1928. I vissa delar reviderades stadgan 1866, men ersattes av 1926 års lag om delning av jord.

Syftet var att slutföra de jordreformer som påbörjats med storskiftet och enskiftet på 1700-talet. Det räckte att en bonde, eller snarare besutten delägare, i byn begärde laga skifte för att ansökan om skifte skulle vara giltig, ett så kallat absolut skiftesvitsord. Laga skifte var inte lika genomgripande som enskifte, men betydligt mer långtgående än storskiftet. Till skillnad från storskiftet omfattade det även utägomark. Vid storskiftet blev gårdslägena kvar orubbade. Nu flyttade man ut gårdstomter till nya tomtlägen om så behövdes.

Laga skifte innebar att varje bondes andel samlades och lades ut på, i idealfallet, ett område. Man flyttade också ut tomten och byggnaderna till den egna marken, vilket innebar att byn mer eller mindre splittrades. Odlingsarbetet blev effektivare och varje gård producerade mer. Att gårdarna började producera mer berodde också på att det blev allt vanligare med bättre redskap av järn. Skogen hade också blivit intressant att förädla. Skogsindustrin utvecklades och efter Norrlands kustland byggdes många sågverk upp.

Skiftet gjorde att bönderna inte längre var beroende av varandra på samma sätt som de varit tidigare i byarna.

Lantmäteriets historiska kartor är tillgängliga via deras hemsida, www.lantmateriet.se > Kartor och geografisk information > Historiska kartor.

I lantmäterimyndigheternas arkiv finns originalkartorna och protokollen. Här finns uppgifterna över hur all mark värderades, husen, samfälligheterna och den nya indelningen samt mycket mera. Lantmäteristyrelsens arkiv innehåller protokoll, renskrivna kartor och förteckningar över hur marken fördelats. Har man tur är protokollet maskinskrivet. Kombinerar man de två arkiven finner man en stor mängd intressant information.

Laga skiftesutredningen för Tönnånger, som också omfattade byn Älgnäs, innebar en stor förändring för byarnas innevånare. Kommissionslantmätare Claes Reinhold Hartman och hans medhjälpare hade ett digert arbete.

Akten för Tönnånger och Älgnäs omfattar 685 sidor och är indelad i tio delar (Bild 1).

I byn Tönnånger fanns 21 gårdar vid den här tiden och i grannbyn Älgnäs sju gårdar. Här fanns också ett stort antal torp (23) som hanterades senare i en egen förrättning under 1870-talet. I protokollet kan man läsa att det var bonden Per Andersson på nr sub sub 2 som begärde laga skifte den 22 september 1862.

Med hjälp av husförhörslängderna kan man få mer information om Per och hans släkt. Per hade två syskon: den äldre brodern Carl som år 1851 emigrerade med sin familj till Nordamerika och systern Anna som blev kvar i byn och så småningom blev bosatt i den nya byn Västby. Fadern avled 1859 och modern hösten 1861. Var brodern Carl bosatte sig i Nordamerika är oklart men i bouppteckningarna efter föräldrarna finns han nämnd.

En stor utredning följde sedan 1870 när alla torp reglerades. Den omfattar 89 sidor (handskrivet). Den nya indelningen av gårdarna innebar att torp kom att vara belägna på andra gårdars mark jämfört med innan. Utredningen innehåller sju delar (Bild 2).

Förändringen för byn Tönnånger blev stor. Flera gårdar fick lämna bygemenskapen. Fäbodmarken togs i anspråk och ny mark bröts. Två nya byar bildades: Småströmmarna och Västby. För flera av bönderna och torparna blev emigrationen till Nordamerika ett mer lockande alternativ.

Byn Håkanbo

Byn Håkanbos laga skiftesutredning genomfördes redan på 1850-talet före Tönnånger/Älgnäs. Akten omfattar 102 sidor hos lantmäterimyndigheten och har ett renskrivet protokoll hos lantmäteristyrelsen.

Laga skifte för Tönnånger och Älgnäs

Sidorna	Beskrivning
1–10	Kartor
11	Aktnummer 21-SKO-123
12–13	Innehållsförteckning
14–70	Protokoll
71–76	Arvodesräkning med en mängd detaljer kring arbetet.
77–258	Ägobeskrivning och graderingslängd. Beskrivning av all värderad mark. Hela 8 073 olika områden, ägofigurer, graderas. Allt från gårdarnas tomter, åker, odlingsjord, sågar, linskäkter, myrar, skogar m.m. Här finner man många namn som man senare hittar i yngre kartverk.
259–398	Hävdeförteckningen innehåller sedan varje gårds nya ägor oftast sammanhållen i en del men några undantag finns.
399–421	Föreningar, samfälligheter är 25 områden som ägs gemensamt i olika konstellationer.
422–615	Delningsbeskrivning mellan byarna Tönnånger och Älgnäs. Det var från början inte självklart att de båda byarna skulle vara kvar men Älgnäsborna ville inte ge upp sin by! Avsnittet redovisar också hur all mark delas mellan gårdarna.
616–685	Husflyttnings-, odlings- och åkerlikvider. Värdering av alla byggnader. Kostnadsberäkningar för flytt m.m. Värderingen av alla gårdarnas byggnader som beskrivs i sista avsnittet i akten ger en utförlig beskrivning över gårdarnas värde och skick. Där dokumenteras också vilka gårdar som ska flyttas till nya platser. Varje byggnad förtecknas och värderas. På en gård kan det finnas upp till 10–15 byggnader ibland ännu flera. Brunn, grind, fruktträd och buskar finns också förtecknade. Av värderingen får man en bild av respektive gårds tillgångar. För de gårdar som ska flyttas finns beräkningar över flyttningskostnaderna.

Bild 1. Indelning av laga skiftesutredningen för Tönnånger och Älgnäs.

Torputredning för Tönnånger och Älgnäs

Sidor	Beskrivning
3–19	Protokoll
20–47	Förteckning utvisande de af Båtsmän och Torpare före laga skiftet innehavande lägenheter i Tönnångers by, Skogs socken, Södra Hälsingland och Gefleborgs län upprättad år 1870 i och för dessa lägenheters reglering, efter skiftet.
48–51	Förteckning utvisande de af Båtsmän och Torpare före laga skiftet innehavande lägenheter i Elgnäs by, Skogs socken, Södra Hälsingland och Gefleborgs län upprättad år 1870 i och för dessa lägenheters reglering, efter skiftet.
52–79	Beskrivning öfver de jordar, som till följe af laga skiftet blifvit åt Torpare och Båtsmän upplåtne inom Tönnångers by i Skogs socken Södra Hälsingland och Gefleborgs län upprättad år 1870.
80–85	Beskrivning öfver de jordar, som till följe af laga skiftet blifvit åt Torpare och Båtsmän upplåtne inom Elgnäs by i Skogs socken Södra Hälsingland och Gefleborgs län upprättad år 1870.
86–88	Arvodesräkning
89	Fördelning av arvodet

Bild 2. Torpen reglerades 1870 efter en stor utredning.

	Längd	Bredd	Höjd	Yta
1851: Inspektorsbyggnad med fyra rum på nedre våningen och bönhus på övre våningen	13,1	5,3	4,2	69,8
1853: Ladugård med fyra fähus	10,7	5,3	2,7	57,1
1853: Foderbodar, fyra i byggnaden	14,8	5	2,4	74,9
1854: Källare med sex rum och sval till varje rum	11,3	6,2	3	70,3
1854: Källare med fyra rum och sval till varje	12,2	10,7	2,7	130,1
1855: Smedjebyggnad med åtta rum och fyra vindskamrar	20,5	10,1	3,6	206,8

Bild 3. Några hus byggda mellan 1851–1854.

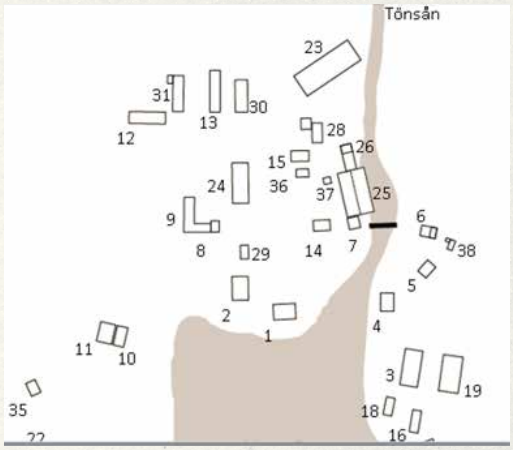

Bild 4. Delar av Tönshammar enligt brandsynsdokumentationen.

Förutsättningarna i byn Håkanbo skiljer sig mycket från Tönnånger/Älgnäs. Här hade under början av 1840-talet ett järnbruk anlagts av släkten Rettig från Gävle. Den 14 juni 1842 förvärvade Per Christian Rettig cirka 40 tunnland vid Hemsjöåns (Tönsåns) utlopp från Hemsjön samt dispositionsrätten till förekommande vattenfall i ån mellan Hemsjön och Gubbsvednäset. Säljare var bonden Olof Jonsson i Långbo. Rettigs avsikt var att anlägga ett järnbruk och en kvarn. Hemsjöns höjd över havet är 126 meter och i Storsjön, där Tönsån mynnar ut, är höjden 98 meter över havet. Tönsån är gräns mellan byarna Långbo och Håkanbo.

Den 21 juni 1842 skrev P C Rettig till Bergskollegiet och begärde tillstånd att få flytta två stångjärnshammare och två härdar till Hemsjöån (Tönsån) nedanför Hemsjön från Kilafors. Han föreslog att det planerade järnbruket skulle kallas för Tönshammar.

I december 1843 utfärdade Bergskollegiet privilegium för verksamhet i Tönshammar och beviljade Rettig samtidigt tillstånd att flytta 1200 skeppund smide från Kilafors till Tönshammar från och med smidesåret 1845 och att där använda Kilafors stämpel.

Åren 1847–1848 byggdes herrgården Hemstanäs på Håkanbo nummer 1 vid Storsjön. Bonden Jon Jonsson sålde 1846 gården till Per Christian Rettig som rev den för att uppföra en herrgård. Hemstanäs blev namnet på herrgården och det namnet är hämtat från stadsdelen Hemsta i Gävle.

Den 12 september 1851 begärdes laga skifte av brukspatron Carl Anton Rettig (son till Per Christian) på Tönshammar. I Håkanbo fanns åtta gårdar och några av dem ägdes av Carl Anton Rettig. Några bönder valde sedan att sälja sin gård till Carl Anton Rettig i samband med laga skiftesutredningen. Bara en gård av de åtta gårdarna blev kvar och brukades av en bonde i byn.

Brukspatron Carl Anton Rettig föddes den 3 juli 1814 i Gävle och avled den 7 mars 1896 på Hemstanäs. Han bosatte sig med sin familj på Hemstanäs Herrgård 1849 och bodde där till 1863 då familjen flyttade till Kilafors. I Kilafors bodde familjen fram till 1895. Det året gick flytten tillbaka till Hemstanäs.

Till Hemstanäs hörde en stor ladugård och flera torp anlades under den här tiden i byn. I brandförsäkringshandlingar är både herrgården, ladugården och torpen beskrivna med detaljerade uppgifter och värden.

Brandförsäkringshandlingar

Brandförsäkringshandlingar hittar man hos Brandförsäkringsverket på www.brandverket.se. Brandverket grundades 1782 efter en kungörelse utfärdad av kung Gustav III. Tjänsten som erbjöds var en brandförsäkring för all framtid. I första hand för offentliga byggnader, men även för företag och större gårdar.

Brandförsäkringsverkets alla handlingar finns bevarade i arkivet – det rör sig om flera hundra hyllmeter dokument om försäkringsobjekten. Arkivet utgör därför en unik källa för forskare av olika slag – rena källforskare, författare, uppsatsskrivare och andra. Här finns bland annat memorialer, protokoll, värderingar och skaderegleringar från starten 1782. Materialet omfattar ofta detaljerade beskrivningar av byggnaderna. Här finns också ritningar över de gårdar, kyrkor och andra försäkringsobjekt som gjordes i samband med värderingen av fastigheterna.

I arkivet finns också några hundra unika stadsplanekartor. Vissa av kartorna är till och med äldre än Brandförsäkringsverket. Kartorna användes i samband med att försäkringarna skulle tecknas och dokumenteras.

Brandförsäkringshandlingarna över bruket Tönshammar ger unik information om bruket som familjen Rettig lät uppföra. Söker man på Tönshammar hos Brandförsäkringsverket får man ett stort antal dokument med brandförsäkringar av bruket som anlades på 1840-talet.

Bild 5. Karta från laga skifteshandlingen för Håkanbo.

Handlingarna ger en detaljerad beskrivning av alla byggnaderna och deras värde. Här får man en tydlig bild över hur bruket byggdes upp och man kan sedan följa i senare handlingar fram till slutet av 1800-talet vad som fanns kvar när bruket hade flyttats till Sandarne i Söderhamn i början av 1870-talet (Bild 3).

Brandförsäkringshandlingarna från värderingen i september 1846 ger en detaljerad beskrivning över de tolv första byggnaderna som byggdes mellan 1843 och 1846. Ytterligare två brandförsäkringshandlingar finns från 1862 och 1866. I handlingen från 1862 finns en ritning över de olika byggnadernas placering på området. Eftersom det var en omfattande försäkring begärde Brandförsäkringsverket att få en karta över alla byggnader som tillhörde bruket och utifrån den kan man se var de olika byggnaderna var placerade (Bild 4). Totalt försäkrades 34 byggnader och på ritningen finns ytterligare fyra redovisade byggnader som inte försäkrades. Efter det att bruket flyttades till Sandarne kan man finna beskrivningar av byggnaderna vid Hemsjön i brandförsäkringshandlingar som avser Hemstanäs. Idag finns bara några gårdsgrunder kvar. Numreringen av byggnaderna följer brandförsäkringsdokumentationen från 1862.

Tönshammar var beläget precis på gränsen mellan byarna Håkanbo och Långbo. Laga skiftet genomfördes för Långbo by senare och då hade verksamheten vid Tönshammar flyttats till Sandarne i Söderhamns kommun. Därför kan man inte av laga skifteshandlingarna se hela bruket.

Däremot kan man av laga skifteshandlingen för Håkanbo läsa ut att det längs sjöstranden fanns ett stort antal potatisland (Bild 5). Här fanns också ett område som bar namnet Malmgrens odlingsland.

Fanns det någon Malmgren verksam och boende på Tönshammar? Ja, i husförhörslängden hittar man mästersven Johan Malmgren som kom till Tönshammar 1845. Han var född och uppväxt i Voxna, Ovanåker. Alla barnen emigrerade till Nordamerika. En son återvände och gifte sig och bosatte sig i grannbyn Långbo. År 1887 emigrerade mästersven Johan Malmgren till Nordamerika tillsammans med en av sönerna som kommit till Sverige, sannolikt för att hämta föräldrarna. Modern stannade kvar och avled på Tönshammar 1894. Mästersven är närmaste medarbetaren till mästersmeden.

Med hjälp av brandförsäkringshandlingarna och laga skifteshandlingarna kunde uppgifterna kring hela Tönshammars bruk dokumenteras. De finns samlade i boken Tönshammars bruk och Håkanbos emigranter, som jag har skrivit.

Så till slut. Se till att ta del av de här guldgruvorna hos lantmäteriet och brandförsäkringsverket som har anknytning till din egen släktforskning. ▣

Smedernas hus.

Per Christian Retting.

Christer Gustavsson
christer@dis.se

Karta med två lager.

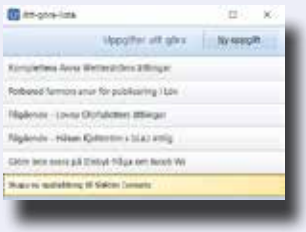
"Att-göra-lista".

Disgen Skeppsås blir Disgen 2021

Med Disgen 2021 har vi kommit till 12:e versionen av programmet sedan starten för 40 år sedan. Disgen har hela tiden ägts, supportats och utvecklats av föreningen Dis. Disgen växer med dig!

Artikeln vänder sig i första hand till de som redan använder Disgen eftersom den i första hand lyfter fram nyheter.

Användargränssnitt

En stor del av nyheterna i Disgen 2021 är förbättringar av användargränssnittet. Huvudmenyn är anpassad efter medlemmarnas önskemål och för att passa de nya vänstermenyerna. Arkivmenyn har arbetats om och fått en modernare form. De gamla ikonerna som inte var möjliga att anpassa i storlek har ersatts av nya, enfärgade och moderna ikoner som är mer intuitiva för nya användare. Ikon-bytet underlättas för våra nuvarande användare genom att förklarande text visas när musmarkören hålls över ikonen. Flera av våra betatestare menar att de känner igen sig även om det ser lite annorlunda ut.

För alla som föredrar att använda tangentbord framför mus har Disgens tangentbordskommandon setts över och anpassats till det nya gränssnittet.

Arrangemang av fönster

Eftersom dagens skärmar oftast har mer utrymme i sidled än i höjdled har vi introducerat vänstermenyer i samtliga fönster, inte bara i familjeöversikten som tidigare. Stora delar är lika i alla fönstren medan en del innehåller unika funktioner. De viktigaste funktionerna har lyfts fram och de som sällan används är samlade under en ”Mer”-knapp. De fyra tidigare möjligheterna att visa eller ordna fönstren har ersatts av fyra standardmodeller. Självklart finns flexibiliteten så att du kan ordna fönstren enligt eget huvud och spara utseendet som en egen anpassad modell för att kunna använda den igen. För flertalet användare är standardmodellerna fullt tillräckliga för deras behov men det finns stora möjligheter att anpassa för de som vill jobba på ett eget speciellt sätt.

Disgen 2021 ger möjlighet att anpassa användningen av fönster efter dina egna förutsättningar oavsett om du har liten skärm, stor skärm eller flera skärmar.

Fönster för att välja person

Den detaljerade sökningen ger stora möjligheter att skapa en lista med personer som du är intresserad att jobba med, i ett eller flera steg. Men ibland är en snabbare väg önskvärd. Därför har vi två (plock)listor med personer, favoriter och kom-ihåg (kallades tidigare senaste). Andra vill söka på id-nr och till sist finns de som vill snabbsöka på delar av för- och efternamn. Nyheten är att vi nu samlat alla dessa i ett fönster som du kan ha i en standardmodell, flytande vid sidan av Disgen eller ovanpå de andra fönstren. Nu kan du också välja vilken fönstergrupp vald person ska visas i eller om en ny fönstergrupp ska skapas.

Släktöversikt

Släktöversikten kan nu också visas liggande, inte bara stående. Möjlighet finns att visa en dynamisk antavla genom att minska antalet generationer med ättlingar till noll. Motsvarande gäller för stamtavla. Genom att hålla muspekaren över rutan för en person visas även orter. Möjligheter att bläddra mellan personer i söklistan och de senaste centrumpersonerna har tillkommit.

Fler möjligheter med kartan

Kartfunktionen har fått liknande menyförbättringar som Disgen i övrigt. Mer flexibla möjligheter att hantera underlagskartor har skapats, nu kan till exempel femton lager med moderna och historiska kartor visas. Ett första steg till en hembygdsdokumentation med kartbilder har tagits fram. Förbättringar har gjorts för överläggskartor för Google Earth Pro.

Presentation för webbläsare

Disgens html-export har bytt namn och heter numera ”Skapa presentation för webbläsare”. Med en tydligare guide i Disgen 2021 är det enklare

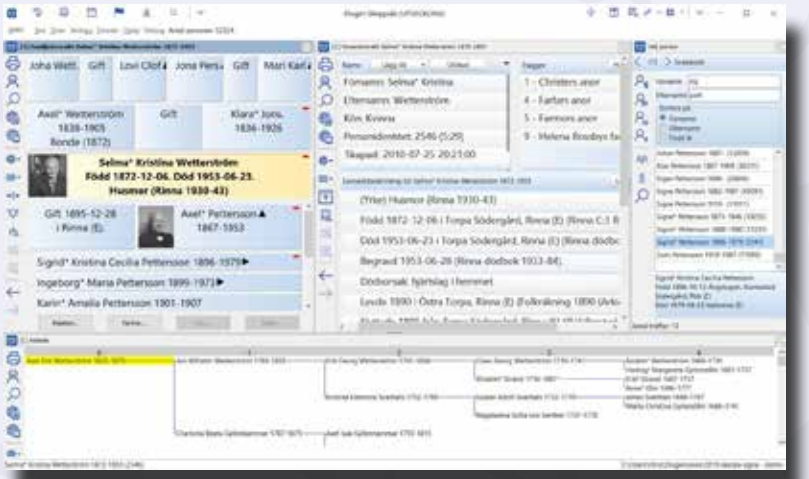

STD4, standardmodell med fyra zoner.

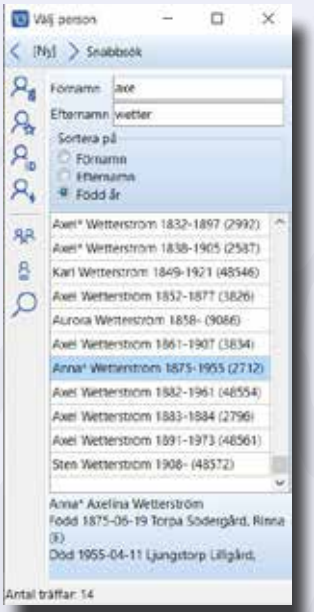

"Välj person" till ny fönstergrupp.

Familjeöversiktens vänstermeny.

att göra de val som är möjliga för att skapa ditt personliga utseende. Bland nyheterna finns bland annat register med ortsbeskrivningar, ny källförteckning och levnadsbana.

Andra nyheter

En nyhet är att vi skapat nya och mer funktionella utseenden med fler fönster för några funktioner. Det gäller dubblettsökning, flytta/koppla, släktskapstavla samt vid synkronisering av kartor.

Med en större satsning på kartor har vi även infört en funktion för att kontrollera och rätta ortsdata. Analysen omfattar till exempel förekomsten av koordinater, bild och beskrivning. Funktionen erbjuder också ett smidigt sätt att uppdatera uppgifterna.

En "att-göra-lista" har tillkommit för att notera aktiviteter som pågår eller inte ska glömmas bort. Du använder den helt efter dina egna behov.

För DNA-forskarna har vi tagit fram en Ahnentafel som är ett komprimerat sätt att lista dina anor och som även kan skrivas ut via Excel.

Listan med möjliga dubbletter som presenteras när en ny person registreras kan i Disgen 2021 sorteras på kolumnerna.

För de användare som tidigare upplevt svårigheter med att kopiera och klistra in licensen finns det nu knappar för detta.

Källhänvisningar kan nu också kopplas med en vanlig webblänk, inte bara till Digitala forskarsalen och ArkivDigital. Det är efterlängtat av forskare som använder digitala källor från till exempel Norge och Danmark.

Vi har erfarenhet av att flera användare som använt molntjänster, till exempel OneDrive och Elgiganten Cloud, har fått problem med att data har förstörts. Orsaken är att synkronisering pågår samtidigt som du arbetar med Disgen. Vi avråder från att använda molntjänster för lagring av Disgens aktiva datamappar. Lagring av säkerhetskopior i molnet fungerar däremot utmärkt. Disgen kommer nu att undersöka om datamappen du öppnar visar tecken på att omfattas av en molntjänst, i dagsläget OneDrive och Dropbox, och erbjuda en praktisk lösning på problemet.

När kommer Disgen 2021?

Artikeln skrivs i mitten av februari så det är svårt att ange exakt när Disgen 2021 finns tillgängligt för alla medlemmar. Men idag har sista betaversionen gått ut till några testare. Vid testslut ska all funktionalitet vara på plats och de sista åtgärderna kan påbörjas för att kunna släppa en skarp version. Arbetet med handledningen pågår och kommer att fortsätta medan våra funktionärer får chansen att lära sig det nya så att de är förberedda för att hjälpa medlemmarna. Handledningen skapas av ideella krafter och färdigtidpunkten påverkas naturligtvis av deras familjesituation och privatliv. Vi siktar på april och hoppas att inget oförutsett inträffar.

Slutligen

Möjligheten att arbeta med två eller fler släkter samtidigt har Disgen länge varit ensamma om. Det förenklar arbetet i många situationer. Som exempel kan nämnas att flytta eller koppla personer mellan två familjer, för att lägga till faddrar eller fler föräldrar samt för att hantera tillfällighetsfynd som upptäcks under forskningens gång.

"Disgen växer med dig" – I takt med att dina kunskaper och behov ökar så kan Disgen ge dig det utökade stöd du behöver.

Disgen beskrivs ibland oförtjänt som ett registreringsprogram. Jag menar att Disgen är till för att registrera, underhålla och presentera din släktforskning:

- Registrera personer, relationer och orter.
- Komplettera och underhåll dessa för att öka kvaliteten på din forskning.
- Presentera dina släktforskningsresultat på olika sätt för dig själv, din släkt och dina vänner. ▣

Börja prenumerera idag!

Prenumerera på Premium Guld och få Släktforskarnas årsbok 2021

Premium Guld är paketet för dig som vill läsa tidningen Släkthistoriskt Forum i pappersform och digitalt, få Släktforskarnas årsbok 2021 i brevlådan – tillsammans med en mängd spännande digitala resurser för släktforskaren. Allt till det oslagbara priset 499 kr. *Beställ senast den 30:e april för att få årsboken 2021.

- Premium-inloggning 1 år

Ersätter tidigare Rötters vännerinloggningen och ger dig tillgång till massor av extramaterial online.

99 kr/år

- Premium-inloggning 1 år
- Släkthistoriskt Forum digitalt

199 kr/år

- Premium-inloggning 1 år
- Släkthistoriskt Forum digitalt
- Släkthistoriskt Forum i brevlådan

299 kr/år

- Premium-inloggning 1år
- Släkthistoriskt Forum digitalt
- Släkthistoriskt Forum i brevlådan
- Släktforskarnas årsbok 2021

499 kr/år

Undrar du över något?
Kontakta Sveriges Släktforskarförbund
E-post: Info@rotter.se

Läs mer på: www.rotter.se/prenumerationer

Skicka din insändare till diskulogen@dis.se. Diskulogen förbehåller sig rätten att koncentrera insändare.

Insändare

Disgen 2019 – Nej tack!

Mina förfäder har nästan uteslutande bott i församlingar där kyrkböckerna börjar sent. I mitt fall gäller det socknarna Angered, Backa och Säve på båda sidor om Göta älv. Eftersom ministerialböckerna för Angered börjar först 1845 (förutom 20 år i mitten av 1700-talet) och husförhörslängderna 1821, krävs det verkligen forskning, när jag söker min släkt under 1700-talet.

Redan 1954, då jag var på landsarkivet i Göteborg första gången, fastnade jag på en Anders Andersson, som dog i början av 1800-talet. När jag letade efter hans ursprung fann jag sex olika kandidater, som skulle kunna vara den jag sökte. Därför började jag söka allt om alla Anders Andersson i socknen. Det gick så småningom över till kartläggning av alla Angeredsbor. Min släktforskning har därför i det närmaste blivit hembygdsforskning.

Med hjälp av bouppteckningar, mantalslängder, domböcker och andra källor har jag ganska god koll på vilka som bodde i Angered från 1700 till 1950. I min databas finns det bland annat 180 Anders Andersson födda under 1700-talet. För 80 av dessa har jag inte födelsedatum, bara ungefärligt födelseår. Då är Disgens identifikationsnummer nödvändiga för att skilja dem åt. Eftersom jag använt programmet väldigt länge (se mitt medlemsnummer nedan), har jag förstås systemet med flockar. De tidigaste versionerna kunde ju inte hantera så många poster i varje flock/fil.

Jag använder fortfarande Disgen 8.2d. För mig skulle det vara förödande att gå över till senare version och få alla individnummer ändrade. Att flocktillhörighet kan ersättas med flaggor är ingen tröst. Min individnumrering har jag använt bland annat vid avskrifter av hundratals mantalslängder och tusentals flyttningsbetyg, för att inte tala om alla register som jag har byggt upp. De många Anders Andersson, som jag nämnt ovan, är bara ett exempel. Som alla förstår finns det också andra namn bland de 38 500 personerna i min databas, som bärs av flera olika personer med endast ungefärlig födelsetid.

Finns det ingen möjlighet att konvertera till senare versioner av Disgen och ändå få behålla de individnummer som jag använt i snart 35 år?

Rolf Eknefelt
medlem 431

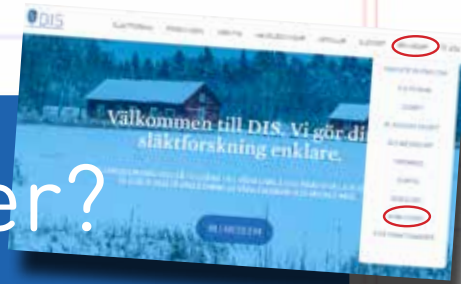

Har vi aktuella uppgifter?

Har du aktuella uppgifter i vårt medlemsregister?
Föreningen skickar ut nyhetsbrev med information och släktforskningstips ungefär en gång i månaden. Det är över 1 000 medlemmar som har en icke-fungerande e-postadress, och därför inte får några mejl. Många gånger beror det på att man inte har uppdaterat sina uppgifter i medlemsregistret när man bytt adress.
Det kan vara mest påtagligt då din e-postadress inte fungerar om du behöver få ut ett nytt lösenord för en Disbyt-sökning, eller en ny licens till Disgen.
Så kika in på självservice-sidan och passa på att kontrollera att både din postadress och din e-postadress stämmer – direkt här: www.dis.se > Genvägar > Mina sidor.

STØRST BLIR STØRRE

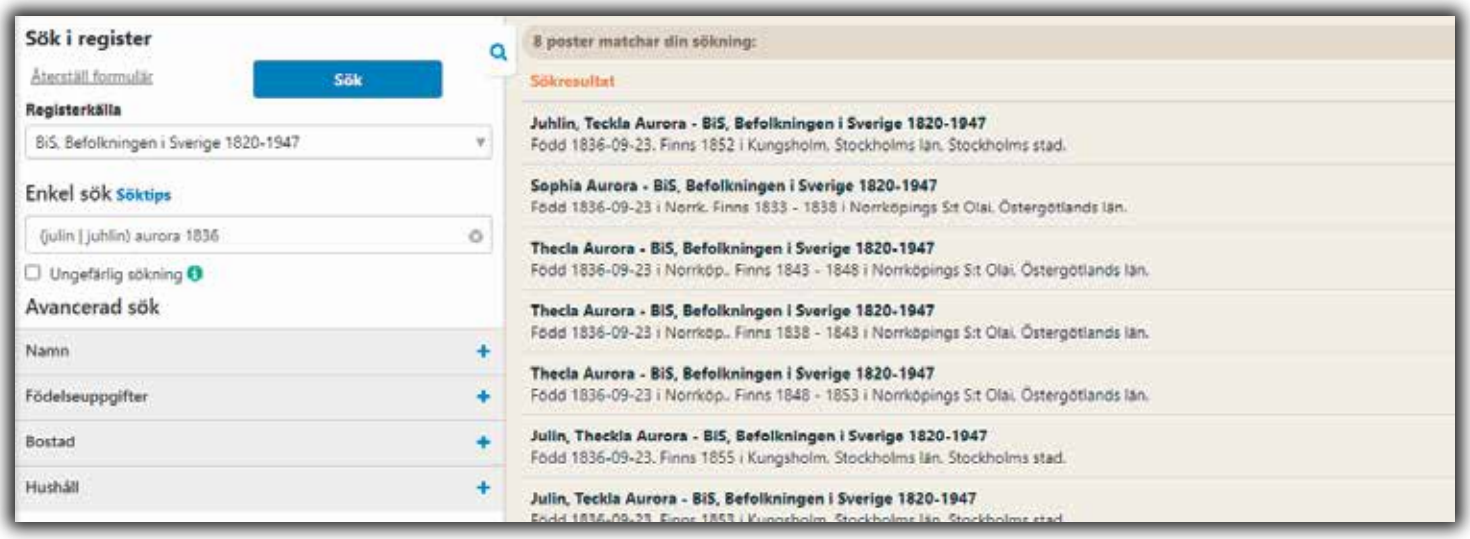

BiS växer med tjugo år

Sveriges största personregister finns hos ArkivDigital. Det kallas *BiS (Befolkningen i Sverige)* och växte nyligen med tjugo år så att det omfattar 1820 till 1947.

Registret redovisar alla som finns noterade i husförhörslängder och församlingsböcker under dessa år. Eller för att vara mer exakt: Längden ska vara avslutad mellan 1820 och 1947 (en längd som omfattar 1810–1822 är registrerad, men inte en längd för åren 1935–1949).

Varenda person som nämns i böckerna finns med i registret. Alla barn, alla drängar och pigor och alla andra som då bodde i Sverige, rika som fattiga, gamla som unga. Mer än 152 miljoner poster, drygt 15 gånger Sveriges nuvarande befolkning! Så många blir det därför att flertalet nämns på olika ställen i källmaterialet. Och för varenda post finns en länk till originalkällan. Registret hjälper dig att snabbare hitta rätt sida i kyrkboken.

Som en extra bonus ingår hela *Rotemansarkivet* i BiS, Stockholms speciella folkbokföring under åren 1878–1926, som har registrerats och digitaliserats av Stockholms stadsarkiv, ett arbete som tog flera decennier.

BiS ingår i alla ArkivDigital-abonnemang tillsammans med många andra användbara register, exempelvis Sveriges befolkning 1940, 1950, 1960, 1975 och 1985, värnpliktskort och emigranter.

SKOGSJÖMEDIA ÅLAND

Läs mer på **www.arkivdigital.se**

ArkivDigital
Din nyckel till historisk kunskap

ArkivDigital är Sveriges ledande leverantör av historiskt källmaterial via internet till historiker, släkt- och hembygdsforskare och andra som vill studera källorna i original.

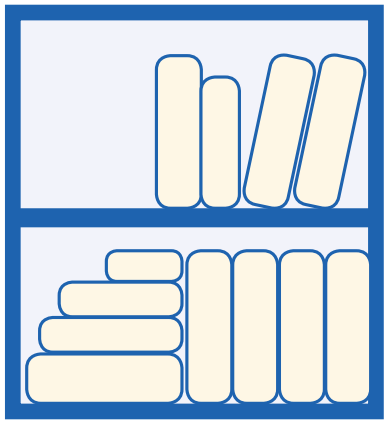

Nya böcker

Har du gett ut en bok med anknytning till släktforskning? Har du nyss läst en intressant bok om släktforskning? Skicka gärna in tips till Diskulogen om nya (utgivna under de senaste två åren) böcker med anknytning till släktforskning så att fler medlemmar kan hitta dem. Skicka ditt tips till diskulogen@dis.se.

Mansjön - En berättelse och släktkrönika från Los i Hälsingland från 1600-talet till nutid
Björn Nilsson
Häftad, 135 sidor
ISBN 9789188925343
Cirka 198 kr via nätbokhandlare
bjorn.nilsson@bjenn.se

Boken börjar på 1600-talet med svedjefinnarna som flyttar in från Savolax i Finland. Senare ökar intresset för skogen som råvara och skogsbolagen börjar köpa in gårdar med tillhörande stora skogar. Min släkt blev arrendatorer till Mansjön 1872 och har därefter brukat jorden här. Fyra syskon emigrerade till Nordamerika och idag finns flera tusen ättlingar till dem i USA. Boken Mansjön beskriver de familjer som har bott i Mansjön och deras anor tillbaka till 1600-talet.

Medan himlen förmörkas av aska från Tambora
Lars Jarnhammar
Häftad, 244 sidor
ISBN 9789177857105
140 kronor + porto
lars.jarnhammar@gmail.com

Människorna i den lilla bergslagsbyn sliter hårt. De som står längst ned på samhällsstegen – de fattigaste, kvinnorna, pigorna – får bära den tyngsta bördan, utnyttjas och sviks, för att sedan vara de som får de strängaste straffen. Maria Cajsa Olsdotter hade "varit häcktad på Spinnhus för barnamord" 1815. Boken är skriven i romanens form, men bygger på ett omfattande arkivmaterial kring det aktuella mordet i synnerhet och liknande brott i allmänhet.

Från herrgårdsliv till fattighus. Min farmor Elsas historia
Anita Svensson
76 sidor
ISBN 9789151966274
170 kr + ev. frakt
svensson.anita@gmail.com

Min farmor Elsa föddes och växte upp i Oskarshamn, i en så kallad fin familj. Hennes far ägde några herrgårdar där hon kunde leva ett bekymmersfritt liv. Men kärleken till Rickard från Virserum ledde hennes liv i en annan riktning. När hon blivit änka med två barn fick hon hjälp av Fattigvården för att överleva. Hon hade gjorde en klassresa nedåt.
I boken berättas om Elsa, hennes föräldrar från Kristianstad och Tollarp i Skåne, och hennes två syskon som alla kom att bo i Virserum i Småland.

Illa känd – Tvillingarna Stafbom i 1800-talets osynliga Uppsala
Tomas Stavbom
Storpocket, 188 sidor
ISBN 9789189286030
189 kr + porto
tomas.stavbom@gmail.com

I slutet av 1800-talet flyttade folk från landsbygden till de växande städerna. Några fann lycka och framgång, andra hamnade i samhällets utkanter. Tvillingarna Per och Johan Stafbom och deras familjer representerar den utsatthet och trångboddhet som var flertalets verklighet i dåtidens Uppsala och Uppland. Bröderna föddes utanför äktenskapet år 1834, av en mor som enligt församlingsprästen var illa känd i bygden. Genom boken skildras deras uppväxt och liv i den viktiga brytningstiden mellan jordbruks- och industrisamhälle. Boken bygger på omfattade pappers- och DNA-forskning.

† Avlidna Dis-medlemmar

837 Per Ax:son Hambrunger, Stockholm
1132 Björn Hellström, Vällingby
1995 Ingvar Eriksson, Jämjö
2111 Roy Söderqvist, Kullavik
2116 Karl-Arne Samuelsson, Mjöbäck
6394 Carl-Otto Olsson, Broby
6405 Berth Axelsson, Mantorp
6573 Marianne Olsson, Töreboda
7733 Lennart Persson, Linköping
7869 Birgit Törnkvist, Sollentuna
7921 Lars Craemer, Sundbyberg
7927 Gunnar Lekberg, Danderyd
8376 Eie Peinerud, Täby
8516 Lisbeth Wahlström, Rånäs
9676 Margaretha Holmslätt, Trollhättan
9909 Elisabet Zock, Staffanstorp
10255 Rune Blomberg, Sundsvall
10459 Lennart Tolf, Lesjöfors
10504 Peter Jonsson, Stenhamra
10661 Lennart Carlsson, Anneberg
11152 Hans Johansson, Västerås
11233 Kjell Holmqvist, Högsby
11880 Lars-Åke Larsson, Lerum
11928 Ulla Lindh Vestman, Spånga
12194 Ivar Ivarsson, Ängelholm
12792 Yngve Nilsson, Röke
12809 Berit Wallenqvist, Åkersberga
13236 Hans Axén, Norrköping
14614 Anund Lindholm, Lövånger
15480 Raymond Tryggvesson, Kil
16935 Anna Gerd Söderlund, Fiskebäckskil
17138 Sven Olov Persson, Degerfors
17279 Kjell Johansson, Ersmark
18616 Lennart Grahm, Lund
20268 Marianne Sterner-Svensson, Norrköping
20494 Lennart von Wowern, Norrköping
20601 Per-Eric Holm, Kimstad
20841 Ove Johansson, Örebro
21000 Jörgen Gerhardsson, Linköping
21950 Rolf Aggestam, Stockholm
22366 Jan Hendén, Eskilstuna
23541 Eric Lindgren, Sollentuna
23712 Ingemar Eriksson, Jönköping
24518 Anne-Marie Kyller, Norrtälje
26393 Torsten Melin, Segeltorp
26505 Bengt Bengtsson, Skara
27069 Ingemar Kristensson, Torslanda
27556 Gunne-Bert Wedell, Bromma
28909 Roger Fürst, Hisings Backa
29377 Berit Ahlén, Uddevalla
29917 Bertil Lindgren, Fjärdhundra
31015 Hans E B Andersson, Vällingby
35371 Stig Gustavsson, Saltsjö-Boo
37442 Jan-Erik Ulmius, Lund
38514 Rune Gunnarsson, Olofström
38889 Lene Simonsen, Hässleholm
39144 Nils Berggren, Falköping
39737 Rolf Gallon, Ekerö
42131 Bengt Rosendahl, Nyköping
43958 Ann-Christine Lindqvist, Sundsvall
45377 Roland Karlsson, Västerås
45807 Hans Eriksson, Kolsva
46448 Dag Henrik Lindberg, Upplands Väsby
46868 Hans Gustafsson, Oxie
48432 Lennart Norman, Kungsängen
48551 Li-Lola Käck, Tidaholm
48730 Eyvind Näslund, Västerhaninge
48835 Ingvar Andersson, Växjö
49205 Johan Larsson, Hisings-Kärra
49633 Lars Erik Jansson, Bandhagen
50430 Bengt Johansson, Höganäs
50975 Johan Lehander, Linköping
51632 Lennart Olsson, Hällekis
52092 Margareta Thimell, Mölndal
52318 Ulf Nyström, Linköping
55899 Laila Önneslöv, Örebro
57303 Inga-Lill Björkman, Fårbo
57476 Mats Sundström, Norrköping
57628 Anneli Samuelsson, Ydre

Webbshoppen

shop.dis.se

Sveriges befolkning 2000

av Sveriges Släktforskarförbund
USB-minne, PC

Databasen Sveriges befolkning 2000 innehåller uppgifter om alla som var folkbokförda i en svensk församling i slutet av år 2000 (nästan 8,9 miljoner personer). Uppgifterna är hämtade ur Riksskatteverkets databas. Fakta som redovisas är för- och efternamn, födelseförsamling, födelsedatum, civilstånd, civilståndsdatum, boendeadress och fastighetsbeteckning.
Sökning går även att göra på alla personer i samma fastighet eller på samma adress.
Fungerar på Windows 7 eller senare. Fungerar inte på Mac.

Stockholmsforska

av Mikael Hoffsten, utgiven av Sveriges Släktforskarförbund
ISBN: 9789189310001
Inbunden, 128 sidor

Genom århundradena har mängder av personer passerat Stockholm. Många reste så småningom vidare eller återvände till hembygden, men en hel del blev kvar. Som släktforskare är det därför vanligt att man förr eller senare hamnar i Stockholm när man söker sina rötter.

Andra system för folkräkning krävdes än på landsbygden, vilket gör släktforskning på stockholmsanor lite annorlunda i förhållande till övriga landet. I den här boken ges tips på hur man hittar till arkiven och vad som skiljer Stockholm från övriga landet.

Beställ direkt i webbshoppen, shop.dis.se, och betala med kort eller banköverföring.

Funktionärer

Faddrarna har talat om på vilket sätt de vill bli kontaktade. Den kontaktinformation som inte står inom parentes bör användas i första hand. Om det står dag eller kv efter ett telefonnummer vill faddern helst bli uppringd dagtid resp. kvällstid. Faddrarna är listade i postnummerordning.

Disgen Sverige Fadderlista i postnummerordning

Peter Åberg	Stockholm	073-5157668		nilspeab@gmail.com
Stig Geber	Uttran	08-53030734	076-2482232	stig.geber@telia.com
Hans Peter Stülten	Nynäshamn	0707-828491		h-p.stuelten@outlook.com
Torgny Larsson	Malmö			larsson.torgny@gmail.com
Bengt Kjöllerström	Lund	(070-2703944)		bengt@kj2.se
Magnus Hellblom	Lund	0733-360102		magnus@hellblom.com
Anders Larsson	Svedala	070-7470759		anders@dis-syd.se
Carl Strandberg	Lomma	070-5942775		carolus.strandberg@gmail.com
Sven Kylefors	Helsingborg	042-297345	070-3297345	sven.kylefors@telia.com
Lena Ringbrant Ekelund	Klippan	0435-711060	070-2320079	l.re@telia.com
Bo Lundgren	Nymölla	0735-288825		bo@elmedia.se
Staffan Knös	Ronneby	0705-951338		staffan@dis-syd.se
Arne Sörlöv	Tving	0721-505333		arne@sorlov.com
Christina Claeson	Göteborg	031-159538kv		ch_claeson@hotmail.com
Hans Nyman	Borås	033-254075	0705-254075	hansnyman@telia.com
Tomas G H Johansson	Svenljunga	0325-13631kv		tomasgh@live.se
Leif Berglund	Huskvarna	036-130797	073-6715111	leifbhva@gmail.com
Tommy Nilson	Eksjö	070-3031732		tommy@betoni.se
Börje Jönsson	Eksjö	070-8631217		borje.jn@gmail.com
Anders L. Hjalmarsson	Linköping	070-6004078		ka.lindman@gmail.com
Peter Tilly	Linköping	070-3660003		peter.tilly@telia.com
Birgitta Karlsson	Sturefors	013-52943	073-0945945	birgitta5karlsson@gmail.com
Arne Johansson	Södra Vi	076-1080029		anforskning@djursdala.net
Tor-Leif Björklund	Norrköping	0768-130387		torleif.bjorklund@telia.com
Elisabeth Molin	Visby	0705-116292	0705-116292	elisabeth@imolin.se
Benny Olson	Klintehamn	0701-439407		olsonbenny@hotmail.com
Bengt Hammarström	Karlskoga	0586-36587	072-7352434	b.hammarstrom@telia.com
Jan Wallin	Örebro	019-183830	070-3877888	jan.wallin.orebro@telia.com
Claes Embäck	Gävle	026-192500	0735-808972	cgou99@gmail.com
Olle Olsson	Gävle	026-101376	070-6303267	olle.olsson.gavle@gmail.com
Staffan Bodén	Gnarp	070-5369583	070-5369583	hampus3249@gmail.com
Tony Rödin	Bollnäs	(0703-506304)		tony.rodin@gmail.com
Bodil Orremo	Frösön	070-5281816		bodil.orremo@gmail.com
Örjan Öberg	Härnösand	070-6534127		orjan@bakskuru.se
Lennart Näslund	Helgum	076-8480114		lennart@hsn.nu
Peter Johansson	Örnsköldsvik	070-5648859		peter.johansson-oer@telia.com
Tommy Jacobsson	Umeå	090-32493	070-5125770	tommy.umea@gmail.com
Laila Larsson	Ersmark	0910-720041	070-6164410	laila.tuva@outlook.com
Curth Svedberg	Roknäs	070-6619907		curth.svedberg@gmail.com
Stefan Wennberg	Seskarö	0922-61315	070-6556433	stefan.vennberg@telia.com

Dis faddrar är en grupp erfarna medlemmar som på ideell basis åtagit sig att dela med sig av sina erfarenheter till andra medlemmar, via telefon och e-post. Det finns inga garantier för att dina problem blir lösta genom att du kontaktar en fadder, eller att du slipper datorrelaterade olyckor. Genom att kontakta en fadder har du förbundit dig

- att ha tagit en säkerhetskopia innan samtalet (e-posten)
- att följa fadderns råd på egen risk
- att ha samtyckt till att faddern inte kan göras ansvarig på något sätt för eventuella fel, misstag, dataförluster eller annan skada.

Disgen Finland

Henrik Mangs	Vasa	+358-500268361kv	henrik.mangs@netikka.fi

Disgen Norge

Alf Christophersen	Tvedestrand	+47-37164209	alfchri@online.no

Tack till avgående styrelsemedlemmar!

Josefine Nilson har avgått som styrelseledamot efter tio år i Dis styrelse. Som tur är kommer hon att fortsätta engagera sig i arbetet med utvecklingen av Disgen.
Lars Engberg har avgått efter två år i styrelsen.
De valde båda att inte ställa upp för omval. Styrelsen minskas nu med två personer, till att bestå av sammanlagt nio ledamöter.

Disgen/Linux

Roy Johansson	Borås	033-7709522	0709-706170	roykleva@gotanet.com

Mac

Hans Peter Stülten	Nynäshamn	0707-828491		h-p.stuelten@outlook.com
Kerstin Bjernevik	Kista	08-7511630		kerstin.bjernevik@gmail.com
Helge Olsson	Svedala	040-426146	0708-583988	ernsthtelge.olsson@gmail.com
Anders L. Hjalmarsson	Linköping	070-6004078		ka.lindman@gmail.com
Sven Olby	Västerås	021-20494	076-1091184	sven.olby@gmail.com
Gunilla Hermander	Hudiksvall	0650-94188		macnilla@telia.com
Kerstin Farm	Matfors	070-1770111		kerstin@farm.se

Min Släkt

Lotta Sörensen	Sölvesborg	0760-141262		lotta.1957@gmail.com
Kjell Croné	Göteborg	031-159538kv		crone.kjell@gmail.com
Annelie Lindgren Kedehag	Mölnlycke	0739-778388		petared@gmail.com
Bo Svartholm	Frösön	070-6276073		bo.svartholm@gmail.com

Holger

Sven Olof Åkerlund	Huddinge	(070-5112847)		sven.olof.akerlund@gmail.com

Karthantering

Lena Ringbrant Ekelund	Klippan	0435-711060	070-2320079	l.re@telia.com
Tor-Leif Björklund	Norrköping	0768-130387		torleif.bjorklund@telia.com

OpenRGD

Carl-Johan Gustafsson	Nykvarn	08-55245912	0705875912	carl-johan.gustafsson@telia.com
Jan Lillieskölд	Sundsvall	070-5716694		jalill5255@gmail.com

Disbyt-ombud (Sverige)

Charlotte Börjesson	Västra Frölunda	031-478093		charlotte.borjesson@telia.com
Donald Freij	Värnamo	0702-780885		donald@freij.se
Gunnar Bergstedt	Stockholm	0707-716906		bergstedtgunnar@gmail.com
Håkan Johansson	Västerås	070-2224857		hakan.johansson.021@telia.com
Håkan Asmundsson	Linköping	0708-652996		hakan@asmundsson.nu
Kent Hektor	Ystad	0707-530201		kent.hektor@outlook.com
Kerstin Malm	Örebro	073-0429721		kegubi60@gmail.com
Olle Olsson	Gävle	026-101376	070-6303267	olle.olsson.gavle@gmail.com
Rolf Eriksson	Vikingstad	0723-628263		rolferiksson@brevet.se

Disbyt-ombud (Sverige & Finland)

Gunnar Bergstedt	Stockholm		0707-716906	bergstedtgunnar@gmail.com

Dis Arkiv

c/o Bo Kleve, Solhaga 7, 582 46 Linköping	013-104 204	dis_arkiv@dis.se

Dis styrelse från och med årsmötet den 13 mars 2021.

Ordförande

Daniel Berglund
Hängestensvägen 38, 421 67 V. Frölunda,
031-443 143, 0705-244088,
daniel.zz.berglund@gmail.com

Vice ordförande

Eva Dahlberg
Brunnsgatan 28, 553 17 Jönköping,
076-0852663,
evad.forening@gmail.com

Sekreterare

Elisabeth Leek
Norra Notåsa,
573 73 Sunhultsbrunn, 0140-212 25,
elisabeth.leek@telia.com

Ekonomiansvarig

Tommy Nilson
Backgatan 5, 575 35 Eksjö,
070-3031732,
tommy@betoni.se

Övriga ledamöter

Peter Åberg
Gröndalsvägen 188,
117 69 Stockholm, 073-5157668,
nilspeab@gmail.com

Bo Kleve
Solhaga 7,
582 46 Linköping,
bok+dis@kleve.se

Christina Claeson
Odinsgatan 20 B, 411 03 Göteborg,
031-159538,
ch_claeson@hotmail.com

Anders Lindberg
Luzernvägen 1 D, 227 38 Lund,
0708-397908,
aelindberg2004@yahoo.se

Kristina Andersson
Kvibergsvägen 7, 531 97 Lidköping,
070-2191817,
foreningar.kristina@gmail.com

Valberedning

Kontaktperson: **Hans Peter Stülten,**
valberedning2021@dis.se

NORD
c/o Kassberg,
Drejarvägen 19,
961 40 Boden

ordf_nord@dis.se
www.dis-nord.se
Ordf: Vakant

MITT
c/o Lillieskölд,
Johannedalsv 150,
863 37 Sundsvall
060-155 030
ordf_mitt@dis.se
www.dis-mitt.se
Ordf: Rolf Lusth

BERGSLAGEN
c/o Strömberg,
Patentgatan 15 lgh 1103,
722 26 Västerås,
070-210 19 15
ordf_bergslagen@dis.se
www.dis-bergslagen.se
Ordf: Lars-Göran Nilsson

ÖST
c/o Ingrid Mild,
Vålbergavägen 167,
175 69 Järfälla
ordf_ost@dis.se
www.dis-ost.se
Ordf: Vakant

Dis Syd

Foto: Björn Johansson

Foto: Björn Johansson

Verksamheten i Dis Syd under 2020 har i högsta grad präglats av coronapandemin. Vår utbildningsverksamhet påverkades kraftigt och våra fysiska träffar ställdes in från april 2020. Vi hade förhoppningar om att under hösten 2020 kunna genomföra fysiska träffar och utbildningar. Men pandemin höll i sig och alla höstens aktiviteter blev digitala. Under våren och hösten anordnades ett antal digitala utbildningar för medlemmarna om hur man använder mötesverktyget Zoom.

Vårt årsmöte i Hässleholm i mars fick skjutas upp till september, då det genomfördes digitalt. Det innebar att vi ställde in vårt traditionella höstmöte. Viveca Kristiansen valdes då till föreningens ordförande efter Staffan Knös som kvarstår i styrelsen. Som nya styrelseledamöter valdes Lars Åke Sellberg och Mats J Larsson.

Föreningen hade vid årets ingång 2 765 och vid årets utgång 2 808 medlemmar. Under året tecknades 293 nya medlemskap. Anslutningsgraden var i genomsnitt 75 procent av föreningen Dis medlemmar inom Dis Syds upptagningsområde det vill säga Skåne, Blekinge och södra Halland.

Styrelsen har under året haft fokus på medlemsvård och på insatser för att öka antalet medlemmar. Innehållet i Dis-träffarna har anpassats till att många av träffarna genomförts digitalt. Under augusti och september 2020 erbjöd vi via vår Facebook sex intervjuer om ca ½ timme med olika personer av intresse för våra medlemmar. Funktionärer i Dis Syd har bidragit till utbildningsfilmer om kartan i Disgen och om hur man använder Zoom som nu finns på Föreningen Dis Youtubekanal. Sammanlagt har föreningen under året anordnat 47 Dis-träffar, båda fysiska och digitala med totalt 965 deltagare. Samma medlem kan ha deltagit i flera träffar. Därutöver tillkommer deltagare i våra kurser, studiecirklar och distansutbildningar.

Sannolikt kommer all vår verksamhet under våren 2021 bli digital, men vår förhoppning är att vi under hösten åter kan ha några fysiska möten även om de digitala träffarna kommer att fortsätta parallellt.

Föreningens ändamål är att ge hjälp och service till medlemmarna. I detta avseende prioriteras Dis egna produkter och tjänster. För att öka tillgängligheten har vi infört Fråga en fadder via Zoom, ett digitalt möte som hålls regelbundet. Våra medlemmar är välkomna, utan föranmälan, att ställa frågor och delta i diskussionerna.

Studiecirklar i samarbete med bildningsförbund och släktforskarföreningar planeras på olika orter. De kommer att vara inriktade på grunderna i Disgen och rikta sig till dem som nyligen skaffat programmet och vill komma igång. Vi kommer att fortsätta att erbjuda distansutbildning i Disgen. För deltagarna ingår kursmaterial och en personlig handledare.

Dis Syd och Danske Slægtsforskere Helsingør samarbetar om släktforskning över Öresund och planerar en släktforskardag under andra halvåret 2021. Deltagarna kommer att erbjudas gratis tillgång till Arkiv Digital i en vecka.

Vår medlemstidning, Diskutabelt, kommer ut med fyra nummer under året, varav två endast digitalt. Vi kommer regelbundet att sända ut vårt digitala nyhetsbrev med aktuell information om kommande aktiviteter. Föreningens hemsida och Facebooksidor kommer löpande att uppdateras med aktuell information om föreningen och kommande aktiviteter.

Mats J Larsson

FILBYTER
c/o Föreningshuset
Fontänen, Västra vägen 32,
582 28 Linköping
070-282 4255
ordf_filbyter@dis.se
www.dis-filbyter.se
Ordf: Helen Lindqvist

VÄST
c/o Amberntsson,
Persikogatan 126,
426 56 Västra Frölunda
031-290186
ordf_vast@dis.se
www.dis-vast.o.se
Ordf: Ylva Amberntsson

SMÅLAND
c/o Gröön,
Skälsbäck Norrgården 107,
570 72 Fagerhult
ordf_smaland@dis.se
www.dis-smaland.se
Ordf: Eva Gröön

SYD
Porfyrvägen 20,
224 78 Lund,
ordf_syd@dis.se
www.dissyd.se
Ordf: Viveca Kristiansen

Dis-Filbyter

Traditionellt arrangeras föreläsningsserier för medlemmar inom Dis-Filbyter under höst och vår. På grund av pandemin innebar det planering av digitala föreläsningar med externa föreläsare för Dis-Filbyters medlemmar.

Programmet Zoom valdes. Vid kontakt med föreläsare framkom att flertalet önskade åhörare på plats vid genomförande av den digitala föreläsningen. Fem medlemmar från planeringsgruppen fungerade som åhörare.

Inför start med föreläsningsserien arrangerades möjlighet till hjälp med installation av programmet samt vid två tillfällen praktisk användning av Zoom. Deltagare från planeringsgruppen svarade för instruktioner och telefonsupport. De flesta medlemmar lyckades ansluta sig. Kontakt togs efteråt med medlemmar som behövde mer stöd. Dessutom fanns skriftligt stöd på föreningens hemsida.

Under hösten har sju föreläsningar genomförts med smärre problem av teknisk natur. Tekniker fanns på plats med mycket bra stöd. Följande föreläsningar har genomförts: källkritik, tidiga sockerindustrin i Östergötland, rena stenåldern, Grands serveringspaviljong, Ulrika sockens historia, fängelselängder och domstolsprotokoll samt släkten i Amerika.

En svårighet var att få alla anmälda att ansluta sig i god tid för att kunna följa med i föreläsningen från början. Ett antal medlemmar kunde inte ansluta sig av tekniska skäl. För dessa genomfördes repris vid annat tillfälle. Innan gavs tillåtelse av föreläsare att reprisera endast för anmälda medlemmar.

Under våren planeras digitala föreläsningar med samma form av genomförande med nya ämnen fokuserade på lokal kultur och områden inom släktforskning.

Dis-Filbyter föreläsningsgrupp
Peter Bergström

I vintras och våras låg marknadsföringsgruppens fokus på Dis 40-årsfirande och efterföljande jubileumsutställning i Curmanska magasinet i Gamla Linköping. Båda aktiviteterna kunde genomföras enligt tidplan trots påtvingad fysisk distans för gruppen. Lagom till invigningen kunde vi också släppa en digital version av utställningen på Dis hemsida. Därefter har sommar och höst begränsats till regelbunden bevakning av utställningen inklusive husbesökslängd med påfyllnad av handgel på pulpeten till besökarnas fromma.

Det är alltid svårt att väcka intresse hos media men vi fick nöjet att få Sveriges Radios P4 Östergötland att komma för en intervju den 16 juni och ÖstgötaCorrespondenten bjöd på ett helsidesreportage den 4 augusti.

Till den 27 september började vi planera för nedplockning, men Gamla Linköping önskade en förlängning av utställningen, först till 8 november, sedan ytterligare önskemål att få behålla den till 12 januari 2021. Tyvärr medförde corona-situationen att alla museer i Gamla Linköping stängdes i slutet av oktober.

Inför den digitala Släktforskardagen den 24 oktober presenterade vi i en video arbetet med utställningen (se Dis YouTube-kanal).

Noteringarna i husbesökslängden speglar intresset för vår utställning under sommar och höst med toppar på upp till 20 signaturer per dag. Runt 700 besökare hade skrivit in sig, från Arvidsjaur i norr till Ystad i söder med cirka 120 olika orter noterade. Därtill 155 besökare med utländsk hemvist i 17 länder. Våra ”regionkontor” runt om i Östergötland väntar på att få disponera utställningen framöver, men först när tilltänkta utställningslokaler åter kan öppnas. Tyvärr lär det väl dröja med tanke på den osäkra pandemiutvecklingen.

Björn Johansson

Avsändare:
Föreningen Dis,
Gamla Linköping, 582 46 Linköping

20077503

POSTTIDNING B

Nu kan du snart ladda ner och köpa Disgen 2021!

Disgen 2021 kommer att bli tillgänglig under april – håll ögonen öppna.
Gå till www.dis.se/disgen och ladda ner Disgen 2021.

Installera.
Starta programmet.
Köp Disgen 2021 via länken i hjälpmenyn.
Läs mer om nyheterna på Dis webbplats.
Med Disgen 2021 ingår också appen Släkten för att visa genealogiska data från Disgen i din smarttelefon eller surfplatta (Android och snart även för iOS).

Se alltid till att du har en aktuell säkerhetskopia.